

ปล่อยข้าพเจ้ามาแล้วว่าถ้าเป็นไทยจะฆ่าเสีย ข้าพเจ้าก็ข้านายหมวดคนมี
 ซื่อพากันเดินหนีลี้ภัยมา ๓ คณิงเมืองไชยภูมิ ครอบครวที่เมืองไชยภูมิ
 ปกค้อย ยิงหาถุกกวาค้อนไม้ ข้าพเจ้าก็ข้านายหมวดเข้าสำนักค้อยเรือน
 หมอศรีภณพิน้องนายหมวด ข้าพเจ้าถามพวกชาวบ้านบอกข้าพเจ้าว่า
 อ้ายเวียงจันทย์ยกคนเวียงจันทย์ ๓๐,๐๐๐ ลงมาตั้งอยู่ณเมืองโคราชแต่ณ
 เดือน ๓ อ้ายราชวงศ์ลงมากวาครวเมืองสระบุรี และอ้ายราชวงศ์ระยก
 คนลงมามากน้อยเท่าใด และยครหลานเพี้ยกวานผู้ใดมากับอ้ายเวียงจันทย์
 นั้น ชาวบ้านหาไค้พุกให้ข้าพเจ้าฟังไม่ แล้วว่าอ้ายแลเจ้าเมืองไชยภูมิลง
 มาอยู่กับอ้ายเวียงจันทย์ณเมืองโคราช อ้ายเวียงจันทย์ระกวาครวเมือง
 โคราชขึ้นมาแล้วระกวาครวเมืองไชยภูมิไปค้อย ข้าพเจ้าเป็นไชยช่วยอยู่
 ที่เมืองไชยภูมิประมาณ ๘ วัน ๓๐ วัน ครั้นคลายขวยแล้วณเดือน ๓ จะ
 เป็นขึ้นแรมจ่ามีไค้ ข้าพเจ้าก็ข้านายหมวดคนมีซื่อพากันมาจากเมืองไชยภูมิ
 ๓ คณิงท้องกลางพื้นเทียมค่านโคราช ทางไกลเมืองโคราชวันหนึ่ง พย
 ครวี่ลาวโคราชประมาณ ๘ ครวี่ ๓๐ ครวี่ อ้ายพวกลาวเวียงจันทย์กวาค้อน
 ขึ้นไป พวกครวี่เฮาสั่งของบรรทุกข้างข้าง ค่างข้าง หายไปข้าง ข้าพเจ้า
 กทกริยาพวกครวี่ทพร้อมลภพร้อมลภกัซันขานเต็มใจไป ทลลภลภค้อย
 ในกองทัพเจ้าพระยาโคราช ซึ่งยกขึ้นไปเมืองซันอัน อยู่แต่ยครภรรยา
 อ้ายลาวพวกเวียงจันทย์กวาค้อนไป ก็พากันร้องไห้หาเต็มใจไปไม่
 ข้าพเจ้าถามถึงครวี่ข้าพเจ้า พวกครวี่บอกว่ครวี่ลาวเมืองโคราช อ้าย
 เวียงจันทย์ให้ไปทางหนองบัวพะยุ ครวี่ไทยโคราชอ้ายเวียงจันทย์ให้ไปทาง
 ตะวันออก และทางหนองบัวพะยุมาร่วมเมืองไชยภูมิ ทางตะวันออกมา

ร่วมแม่น้ำชี นายหมวกนายจันจึงว่ากับข้าพเจ้าว่า อ้ายเวียงจันทน์มา
 กวากครวเมืองโคราชแล้ว นายหมวกนายจันก็จะไปตามครว นายหมวก
 นายจันให้ข้าพเจ้าไปตามครว ข้าพเจ้าก็กับนายหมวกนายจันก็ต่างคนต่าง
 ไป ข้าพเจ้าก็กลับเข้ามาสำนักอยู่ณเรือนคาคเมืองไชยภูมิ เทียวหาครว
 อยู่ ๓ วัน พวกอ้ายเวียงจันทน์จึงไล่ครวบ้านสูงเนินไปตั้งเมืองไชยภูมิ
 ประมาณ ๒๐๐ ครว ข้าพเจ้าพบครวข้าพเจ้า ๆ ก็พ่ายครวรยาข้าพเจ้า
 ก็พบน้องข้าพเจ้าไปณเมืองไชยภูมิ แต่ครวบ้านสูงเนินและครวลาวเมือง
 โคราชนั้น พวกอ้ายเวียงจันทน์กวากค้อนขึ้นไปเวียงจันทน์ ข้าพเจ้าอยู่
 เมืองไชยภูมิประมาณเดือนหนึ่ง ครั้นเดือน ๔ ข้างแรม อ้ายแล
 เจ้าเมืองกลับขึ้นไปณเมืองไชยภูมิ อ้ายแลพูดว่าเมื่อแรกอ้ายเวียงจันทน์
 ยกลงมาเมืองโคราช ปลัดกองอ้ายแลไปฟ้องกับอ้ายเวียงจันทน์ว่า อ้ายแล
 ไม่เข้าด้วยอ้ายเวียงจันทน์ ๆ โกรธว่าจะฆ่าอ้ายแลเสีย ครั้นอ้ายแลไปถึง
 พกจาประสมประสานอ้ายเวียงจันทน์หายโกรธ จึงให้อ้ายแลนำคำรว
 เวียงจันทน์มากกว่าครวเมืองไชยภูมิขึ้นไปเวียงจันทน์ อ้ายแลอยู่ณเมือง
 ไชยภูมิไต่ ๒ วัน พออ้ายลาวคำรวเวียงจันทน์ไปตั้งเมืองไชยภูมิประมาณ
 ๒๐ คน อ้ายแลกับอ้ายลาวคำรวเวียงจันทน์ พวกนี้กวากค้อนไล่ครว
 เมืองไชยภูมิไป ทั้งไทยลาวประมาณ ๓๐๐ ครว ครวข้าพเจ้าไปทวย
 และเข้าเปลือกที่เมืองไชยภูมิพวกครวเขาไปมิได้ มีอยู่เรือนละ ๓๐๐
 กระบุง ๔๐๐ กระบุงทุกเรือน หาไก่จุกเผาไม่ ข้าพเจ้าเดินครวไป
 ประมาณ ๘ คน ๓๐ คน ถึงเมืองภูเขี้ยว อ้ายแลไปหาเจ้าเมืองภูเขี้ยว ๆ
 ก็กับอ้ายแลว่า จะพาครวหนีเข้ายาลักมาทางตะวันออกจะลงมาณกรุง ฯ

ครั้นอยู่ ๒ วัน อ้ายลาวคำรวจะไปเคือนเจ้าเมืองภูเขียวให้กินครวี่ เจ้า
 เมืองภูเขียวผลกว่าจะคอยข้าง ซึ่งอ้ายเวียงจันท์เกณฑ์เอาไปบรรทุกทรวี่
 สิ่งของณเมืองโคราชขึ้นไปเวียงจันท์กตยมาถึงก่อน จะได้บรรทุกสะเบียงไป
 พวกครวี่อ้ายแล และชาวเมืองไซยภูมิพากันยังอยู่ณเมืองภูเขียวประมาณ
 ๓๕ วัน เจ้าเมืองภูเขียวกัยงหาพวกครวี่เข้ายามี่ ณเคือน ๕ ข้างขึ้น
 อ้ายเวียงจันท์ให้ลาวเวียงจันท์ประมาณ ๑๐๐ คน ทวนายจะซ้อโคไม้ทรวาย
 มีขนคายศิลาประมาณ ๓๐ บอก กะสเก็นค้ำบอกหนึ่งประมาณ ๘ นก
 ๓๐ นก หอกคายครวมอกัน พวกอ้ายลาวเวียงจันท์ไปบอกเจ้าเมือง
 ภูเขียวกัยอ้ายแล ว่าอ้ายเวียงจันท์ให้พากันกวากต่อนครวี่ขึ้นไปเมือง
 เวียงจันท์ให้สิ้นแข็ง ถ้าไม่ไปจะฆ่าเสีย เจ้าเมืองภูเขียวกัยอ้ายแล
 ก็ลี้กัยอ้ายลาวคำรวอยู่ ยังหาไปไม่ พวกอ้ายลาวคำรวก็กตยไปหา
 อ้ายเวียงจันท์ข้าง คมครวี่อยู่ประมาณ ๓๔ คน ๓๕ คน ครั้นณเคือน ๕
 แรม ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ อ้ายเวียงจันท์ให้ยครอ้ายเวียงจันท์คนหนึ่งขามา
 กัยลาวไพร่ประมาณ ๕๐ คน ขน ๕ บอกหอกคายครวมอกัน ถอนงส์
 อ้ายเวียงจันท์มาลงเจ้าเมืองภูเขียกอ้ายแล ในหนังสืออ้ายเวียงจันท์
 กตยไปถึงเวียงจันท์แล้ว ให้หาเจ้าเมืองภูเขียกอ้ายแลขึ้นไปคิควาชาการ
 ณเมืองเวียงจันท์ และยุครอ้ายเวียงจันท์ซึ่งมานันรยุสันทักคน ฉวนเอนชาว
 หน้ากตม อายประมาณ ๒๐ ปี จะซ้อโคไม้ทรวาย รุ่งขนบครอ้ายเวียงจันท์
 ก็คุมตัวเจ้าเมืองภูเขียว อ้ายแล เพ็ยกวาน ท้าวเมืองไซยภูมิขึ้นไป
 ณเมืองเวียงจันท์ และข่าวไพร่เจ้าเมืองภูเขียวหาโคเอาไปไม่ ครั้นอยู่
 ประมาณ ๓ วันอ้ายลาวเมืองเวียงจันท์ นายไพร่ประมาณ ๓๐๐ คน ขน

๓๐ บอกร ทอกลายครมมือกันมาณเมืองภูเขี้ยว อ้ายลาวพวกเวียงจันทน์
 เข้าเก็บขีวเขาบนทอกลายขาวเมืองภูเขี้ยวและเมืองไชยภูมิจันทน์เจียง พวก
 เมืองภูเขี้ยวเมืองไชยภูมิก็ยอมให้เครื่อง ศัสตราวุธไป กับ อ้ายลาวเวียง
 จันทน์โคยกี้ หาสู้รบไม่ และอ้ายพวกลาวเวียงจันทน์ที่ระเก็ยเครื่อง
 ศัสตราอาวุธไปไค้มากรน้อยเท่าไค้ไม่ทราบ แล้วอ้ายพวกลาวเวียงจันทน์
 ก็กวาดค้อนพวกครัวเมืองภูเขี้ยวไปประมาณ ๓๐๐ ครัว และครัวเมือง
 ไชยภูมิกับทั้งครัวข้าพเจ้านั้น ก็กวาดค้อนไปค้วยหามีสู้ ไค้หลายหน้ไม่
 และพวกครัวเก็ยเอาทรัพย์สินของบรรทกข้างไปข้าง ทิมต่างก็บรรทก
 ต่างไปข้าง หายไปข้าง แต่กระษัตริย์พวกครัวเขาไปมิได้ ทั้งไว้ประมาณ
 ๒๐๐ เศษ เข้าเปลือกมืออยู่เรือนละ ๓๐๐ กระบุงข้าง ๒๐๐ กระบุงข้างทกเรือน
 อ้ายลาวหาไค้จักเผาไม้ เมื่อไปตามทางพยบ้านในแขวงเวียงจันทน์ บ้าน
 แก บ้านคูกไล่เทียน มีเรือนบ้านละ ๓๔ เรือน ๑๕ เรือน มีเข้าเรือนละ ๕๐
 กระบุงข้าง ๓๐๐ กระบุงข้าง อ้ายลาวหาจักเผาเสียไม้ แต่ครั้นนั้นกวาด
 ค้อนไปหมด อ้ายเวียงจันทน์ไล่ครัวพวกข้าพเจ้าไปฉวันเดือน ๖ ชน ๕ คำ
 ถึงบ้านคูกไล่เทียน ไปจากบ้านคูกไล่เทียนอีกคนหน้ ยังทางอีกเข้า
 ช้างรายจะถึงบ้านเหม็นค อ้ายลาวคำรวเวียงจันทน์พาคนลงมาเก็ยเอาชาย
 พวกครัวเมืองภูเขี้ยวเมืองไชยภูมิไปเข้าค่ายหนองขัวล้าจันทน์เจียง หา
 ไค้แย่งให้อยู่รักษาครัวไม่ ชายคั้งแค่อายุ ๑๖ ปีขึ้นไปจนอายุ ๗๐ ปี
 อ้ายลาวกวาดเขาไปเข้าค่ายหนองขัวล้า จะไค้คนเมืองภูเขี้ยว เมือง
 ไชยภูมิ มากน้อยเท่าไค้ไม่ทราบ เขาไปจนหมด กับเมืองชนบท
 เมืองร้อยเอ็ด เมืองพุทไธสง เมืองศรีมูม กับคนเมืองรายทางซึ่งกวาด

ไป ๓๐๐ คน ให้พระยานรินทร์กับเพี้ยสิงหนาทเวียงจันทน์เป็นแม่ทัพ กับ
 โพร่หนองบัวลำภูประมาณ ๕๐ คน ๕๐ คน รักษาค่ายหนองบัวลำภู
 มีขันทายศิลา ๘ กระบอก ๘ กระบอก หอกคายประมาณ ๓๐๐ เล่ม
 ที่ไม่มีขันทายไม่มีหอกคาย อ้ายพระยานรินทร์ให้ตัดไม้ทำกระบอก ทำหลาว
 สำหรับมือ เมื่อข้าพเจ้าออกไปถึงค่ายหนองบัวลำภู เห็นครัวบ้านหนอง
 บัวลำภูยังอยู่กับบ้านหาไค้กวากก้อนไปไม้ กับครัวอ้ายพระยานรินทร์
 จะเป็นสักกักรวี่ไม้ทวาย และค่ายนั้นทำด้วยไม้เต็งรังใหญ่รอบประมาณ
 ๓ กำ ๕ กำ สูงประมาณ ๘ ศอก ปลายเสาค่ายเจาะร้อยคร่าว ท่าง
 เสาค่ายออกไป ๕ ศอก ชุกคกวาง ๕ ศอก ลึก ๒ ศอกเศษ ค่าย ๕
 เหลี่ยม ๆ หนึ่งยาวประมาณซัวกำลั้งขันทายศิลา มีประตูหอรบ ๕ ประตู
 ข้าพเจ้าเข้าไปรักษาค่ายเมื่อฉวันเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ในวันนั้นอ้ายลาวกอง
 ตะเวนไปบอกอ้ายพระยานรินทร์ว่าพยพวกกองทัพกรุง ฯ ยกขึ้นไปเวียง
 อ้ายพระยานรินทร์ จึงให้เอาช้างประมาณ ๒๐ ช้าง ขวรทกครัวอ้ายพระยา
 นรินทร์ กับครัวบ้านหนองบัวลำภูขึ้นไปฉวันเวียงจันทน์ ครั้นฉวันเดือน ๖
 ขึ้น ๘ ค่ำเพลาย่ำ กองทัพกรุง ฯ ผู้ใดจะเป็นแม่ทัพและโพร่มากนักย
 เท่าไค้ไม้ทวาย ยกขึ้นไปตั้งยกกาล้อมห่างค่ายประมาณ ๕ เส้น ๖ เส้น
 อ้ายพระยานรินทร์ อ้ายเพี้ยสิงหนาทขีมาเอาคนออกมาวางรายรักษาค่าย
 ขันห่างกันคนละ ๕ ศอก ๕ ศอก รอยค่าย อ้ายลาวพวกบ้านพร้าว บ้าน
 จิก หนองบัวลำภู กับอ้ายลาวเมืองศรีมูม บ่าวอ้ายพระยานรินทร์นั้น
 อ้ายพระยานรินทร์ อ้ายเพี้ยสิงหนาทให้ถือขันทายคายรายกันไปรอยค่าย
 แต่อ้ายลาวชะเลขนอกกว่าเมืองศรีมูมนั้น หามีขันทายคายไม้ มีแต่

กระของข้าง ไม้รวกเสียมเป็นหลาวข้าง อ้ายพระยานรินทร์ อ้ายพระยา
 สิงหนาทขี่ม้าควรวคนในค่าย แล้วสั่งกำชับว่าถ้ากองทัพไทยขึ้นค่ายขึ้นไป
 ให้เอากระของคี่เอาหลาวแทง ถ้าใครทิ้งหน้าทีเสียม ให้กองทัพไทย
 แหกค่ายเข้ามาจะฆ่าเสียม ข้าพเจ้าได้ยินอ้ายพวกลาวควรวพวกกันว่า
 ทัพไทยมาถึงแล้ว จะหนีออกจากค่ายก็กลัวพวกอ้ายลาวเวียงจันทน์
 จะฆ่าเสียม จะจีนอยู่พวกกองทัพไทยแตกค่ายเข้ามาจะฆ่าเสียม แต่อ้าย
 ลาวพวกบ้านจิก บ้านพร้าว หนองบัวลำภูนั้น จะคิดสู้กองทัพไทยหรือ
 สู้จะสู้กลัวประการใด ข้าพเจ้าหาได้ยินพูดไม่ แล้วไทยคนหนึ่งใส่
 เสือแดงหาได้ถืออาวุธไม่ เค้นเข้ามาใกล้ค่ายประมาณ ๕ วา ก็ร้อง
 ถามเข้ามาในค่ายว่าพระยานรินทร์อยู่หรือไม่ อ้ายเพียงสิงหนาทร้องบอก
 ออกไปว่า อ้ายพระยานรินทร์หนีขึ้นไปเวียงจันทน์แล้ว ๆ อ้ายเพียงสิงหนาท
 ว่ากับไทยว่าเราเป็นทองแผ่นเดียวกันอย่ารบสู้กัน แล้วไทยก็กลับออกไปหา
 พวกไทย เมื่อให้เข้ามาถามหาอ้ายพระยานรินทร์ ๆ ไปตรวจค่ายหาอยู่
 ที่นั้นไม่ สักครู่หนึ่งพวกกองทัพไทยแอบไม่ร้ายกันเข้ามาทีละ ๔ คน
 ๕ คน เข้ามาคุกสนามเพลาะยังค่ายประมาณเส้นเคียว อ้ายเพียงสิงหนาท
 ร้องห้ามไปว่าอย่าเข้ามา พวกกองทัพไทยไม่ฟังร้ายกันมามากจนตกที
 แต่แม่ทัพไทยนั้นข้าพเจ้าเห็นยืนกันสัปดาห์กันไปหลายคน อ้ายเพียง
 สิงหนาทให้อ้ายลาวพวกถือปืน เอายืนผลัดเปลี่ยนกันยิงออกไปตามช่อง
 ค่าย จะถูกนายไพร่ในกองทัพไทยประการใดไม่ทราบ พวกกองทัพไทย
 ก็ยิงโต้ตอบลอบค่ายเข้ามาถูกอ้ายลาวเวียงจันทน์ในค่ายตายหลายคน ถูก
 อ้ายลาวย่นทอรบตาย ๕ คน ยิงสู้รบกันอยู่แต่เพลาะเป็นนสว่าง กระสุน

กินคำสำหรับล่ากลองขอละ ๘ นก ๓๐ นก อ้ายลาวเวียงจันทย์ยิงเสีย
หมด ครั้นเพลากลางรุ่ง อ้ายเพี้ยสิงหนาทก็ย่าว ๓ คน ๔ คน พวกกัน
หนีออกจากค่าย จะออกทางไหนไม่ทราบ ครั้นรุ่งเช้าอ้ายลาวในค่ายพูด
กันว่าอ้ายพระยานวิสูตรหนีไปแล้ว อ้ายลาวมีชื่อในค่ายก็พากันขึ้นหนี
ออกจากค่าย ข้าพเจ้าก็ขึ้นเสาค่ายหนีโคคออกมาจะไปทางบ้านเม่น
หากวีข้าพเจ้า ไปหาได้ไม่ พวกกองทัพอไทยจับเอาตัวข้าพเจ้ามา แต่
พวกกองทัพอไทยฆ่าฟันอ้ายลาวตายเข็นอันมากจะประมาณมิได้ และอ้าย
พวกลาวในค่ายซึ่งนอกจากกองทัพอไทยฆ่าเสียและจับเข็นไค้นั้น พวกกัน
แตกกระจัดกระจายต่าง คน ต่าง หนีไป.....

คำให้การ (ช้อลบ)

๑ ข้าพเจ้า.....เป็นลาวเมืองแสนเมืองชนบท ให้การว่า
บ้านเรือนข้าพเจ้า.....ไกลเมืองชนบททางเข้าซัวเพล.....
ข้าพเจ้าไค้ ยินลาวชาวชนบทพวกันว่า อ้ายอนเวียงจันทกุม.....
เจ้าเมืองชนบทมาหาอ้ายอนเวียงจันทณบ้านหนอง..... อ้ายเวียงจันท
.....เจ้าเมืองชนบทว่า แก่แล้วไปมิไค้ อ้ายเวียงจันทว่า
ไปมิไค้ ก็ (ให้กวาก) ครอบครวขึ้นไป (เมืองเวียงจันท) เจ้าเมือง
ชนบทก็กลับมา ครั้นณเคอน ๔ ข้างชน ข้าพเจ้าไค้ ยินอ้ายลาวพว
กันว่า คำรวเมืองเวียงจันทมาณเมืองชนบท ๒๐ คน มีชน ๓ ขอก

ดือออกคายนครมอญกัน แต่ท้าวนายคำรวงนซอโคข้าพเจ้าไม่ทวาย มา
 ทางหัวเมืองชนบท (ให้กวาค) ครอบครวัณบ้านข้าพเจ้า และครวั
 เมืองชนบทไป ๓๕ คน ๓๕ คนถึงบ้านนาแดง ครวัชายหญิงใหญ่น้อย
 ประมาณ ๒,๐๐๐ แต่บ้านนาแดงไปหนองบัวลำภูทางคนหนง ครวัเมือ
 ณเคือน ๖ ช่างชน อ้ายเพี้ยสิงหนาทเมืองเวียงจันทไปถบ้านนาแดงที่
 ครวัอยู่ เกดจเอาคนครวัเมืองชนบทแต่อายุ ๓๕ ปี ๓๖ บชนไป โคคน
 ประมาณ ๓๐๐ คน ๔๐๐ คน เมืองแสนเมืองจันทที่อุปฮาดราชวงศ์เมือง
 ชนบทที่ไปค้วย ทัวข้าพเจ้าก็คองเกดจมากยเมืองแสนคนหนงถึงหนอง
 บัวลำภู ให้เข้าอยู่ในค้ายหนองบัวลำภู ข้าพเจ้าเห็นคนเมืองเวียงจันท
อยู่ค้วยอ้ายเพี้ยสิงหนาทประมาณ ๓๐ คน ๔๐ คน เมือง
 กาศสินธุ์ เมืองร้อยเอ็ด เมืองภูเขียว เมืองพุทไธสงเข้ากัน ๖ เมือง
 ประมาณ ๒,๐๐๐ คนอยู่ในค้าย พระยานรินทร์เป็นนายใหญ่ ข้าพเจ้า
 อยู่ในค้ายโคคนหนง รุงชนเป็นเพลลาเป็นกองทัพไทยชนไปถึงลัสมค้าย
 เข้าไว้สามค้าน พวกทัพไทยร้องถามว่าใครเป็นนายอยู่ในค้ายจะเข้าค้วย
 หรือไม่เข้า พวกอ้ายลาวเวียงจันทยกว่า อ้ายราชวงศ์เป็นนายอยู่
 ในค้ายไม่เข้าค้วยแล้ว ๆ พวกอ้ายลาวเขาขึ้นยิงออกไปจากค้าย พวก
 กองทัพไทยก็ยิงเข้าไปในค้าย ครวัเวลาพลค้ำพวกไทยทำค้ายคัยลัสม
 ทั้งสามค้าน อ้ายเพี้ยสิงหนาทคำรวงเมืองเวียงจันทหนีออกมาจากค้าย
 แต่เพลกลางคืน ทำให้พวกลาวเมืองอินรูไม่ ครวัเพลลาเข้าอ้ายลาว

ในค่ายพวกข้าพเจ้ารู้ว่าอ้ายเพี้ยสิงหนาทหน้พวกข้าพเจ้าก็แตกออกจากค่าย
 วิ่งหนีไปไค้ประมาณเส้น ๓ กองทัพไทยจับเอาตัวข้าพเจ้ากับอ้าย.....๓
 เชียงกันยา ๓ แล้วพวกไทยส่งตัวข้าพเจ้ากับพวกข้าพเจ้า ๓ คนมาณ
 ค่ายหลวง ๑

คำให้การอ้ายจันโคช

วันจันทร์ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๗ ปีกนนพศก ไค้ถามข้าพเจ้า ๑
 อ้ายจันโคชให้การว่า ข้าพเจ้าตั้งบ้านเรือนอยู่ณบ้านสามพันแขวงเมือง
 ชนบท อายข้าพเจ้าไค้ ๕๐ เศษ ภรรยาข้าพเจ้าชื่อฮ้อสัน มีบุตรชาย ๔
 หญิง ๓ เป็น ๗ คน ข้าพเจ้าเป็นข้าพระยาพรหมภักดียกกระษัตริเมือง
 ไค้ราช ครั้นอยู่มาณเดือน ๓ ก็คำข้าพเจ้ามาไค้ บวกรอฐัก ข้าพเจ้า
 ไค้ยินผู้ มีชื่อพวกกันว่า อ้ายเวียงจันทยกกองทัพมาตั้งอยู่ณเมืองนคร
 สวรรค์ (?) ประมาณ ๒,๐๐๐ คน ๓,๐๐๐ คน ว่าจะลงไปช่วยทำการ
 พระบรมศพณกรุงเทพ ๑ แล้วอ้ายเวียงจันทไค้ให้คำรวจลงมาบอก
 พระยาจันตประเทศกับเพี้ยสิงหนาทราชขยครเมืองชนบท ให้ขึ้นไปหา
 อ้ายเวียงจันท พระยาจันตประเทศกับเพี้ยสิงหนาทราชขยครก็พากันไปหา
 อ้ายเวียงจันทณเมืองนครสวรรค์ ไปไค้ ๒ คืนแล้ว พระยาจันตประเทศกับ
 เพี้ยสิงหนาทราชขยครก็พากันกลับมาบ้านไค้ ๓ คน อ้ายเจ้าเวียงจันทก็
 ยกกองทัพมาณเมืองไค้ราช แล้วพระยาจันตประเทศจึงมาบาร้องแก่
 ราษฎรชาวบ้านว่า ใครจะสมัครไปกับเจ้าเวียงจันทบ้าง ถ้าจะสมัครไป

กษัตริย์เจ้าเวียงจันทน์จะให้ไปอยู่คูเวียง ถ้าใครมีสมัครไปจะฆ่าเสีย
 เพี้ยแสนกษัตริย์ชวาทจึงว่ากษัตริย์พระยาจันทประเทศว่า ท่านจะไปก่อนก็ไปเด็ก
 ข้างยังไม่ไปจะฟังก่อน ครั้นณวันเดือนข้างขึ้นจะขึ้นก็คำข้าพเจ้าจำไม่ได้
 พระยาจันทประเทศก็เพี้ยสิงหนาท เพี้ยกวาน ก็พญาควรรพชาผู้คนฆ่า
 ไพร่ยกไปจากเมืองชนบทไปอยู่บ้านผุ่ไค้เกอน ๓ ครั้นณวันเดือน ๕ ข้างขึ้น
 แคะขึ้นก็คำข้าพเจ้าจำไม่ได้ อ้ายเจ้าเวียงจันทน์ใช้ตำรวจลาวลงมาไล่
 ครว้ทเมืองชนบทให้ไปอยู่บ้านคูเวียงให้ สิ้นเชิง ถ้าผู้ใดมีไปจะตก
 ศรัยะเสีย ราษฎรชาวบ้านกลัวก็พากันยกครอบครัวไปอยู่ณบ้านคูเวียง
 ครั้นณวันเดือน ๕ ข้างขึ้น อ้ายเจ้าเวียงจันทน์ยกจากโคราชไปพักอยู่คูเวียง
 คน ๓ แล้วยกไปอยู่บ้านหนองบัว แล้วอ้ายเจ้าเวียงจันทน์จึงใช้ให้
 ตำรวจลาวมาไล่ครว้ทบ้านคูเวียงไปอยู่บ้านหนองบัว ครั้นพากันไปอยู่
 บ้านหนองบัว พระยาจันทประเทศจึงไปหาอ้ายเจ้าเวียงจันทน์ ๆ จึงสั่งให้
 พระยาจันทประเทศไล่ครว้ทให้ไปอยู่บ้านนาแดง อ้ายเจ้าเวียงจันทน์ก็จะ
 ยกไปทางค่าน้ำเข้าสาร พระยาจันทประเทศไล่ครว้ทไปทางบ้านนาแดง
 ครว้ทไปถึงบ้านนาแดงไค้ ๕ วัน อ้ายพระยานรินทร์ ทเ็นแม่ทัพอยู่ที่ค่าย
 บ้านหนองบัว จึงใช้ให้ตำรวจลาวมาจับเอาคนผู้ชายที่ครว้ทบ้านนาแดง
 ๒๐๐ คน ทั้งข้าพเจ้าให้เข้าค่ายบ้านหนองบัว ข้าพเจ้ามายืมเอาหอก
 ของอ้ายทิกโสภาทลานข้าพเจ้าไค้เล่ม ๓ มาเข้าค่าย ค่ายหนองบัวกว้าง
 ยาวประมาณ ๓๐ เส้น คนรักษาค่ายอยู่ประมาณ ๓,๒๐๐ คน มีขนค้ายศิลา
 อยู่ในค่ายประมาณ ๓๐๐ เศษ อ้ายพวกเวียงจันทน์ให้ข้าพเจ้ารักษาค่าย
 ข้างตะวันออก ครั้นณวันขึ้นค่ำ ๓ เดือน ๖ เพลาเย็นทัพไทยเข้าไปค้

ค่ายได้รบกันอยู่จนเพลาสว่าง ทฬลวจึงแตกหนีไป ทฬไทยไล่จับ
 เอาข้าพเจ้าไ้มาได้ มา จำข้าพเจ้าไว้ไว้ไ้ ๒ คืนจึงส่งตัวข้าพเจ้าลงมาที่ทฬหลวง
 แม่น้ำป๋ชีไ้ ๒ คืนแล้วจึงส่งข้าพเจ้าลงมาณกรุงเทพ ฯ สิ้นคำให้การ
 ข้าพเจ้าแต่เท่านั้น

คำให้การอ้ายเชียงมัน

วันจันทร์ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๗ ยุกนนพศก ขุนอภัยพิบัติ หมัน
 วิเศษ เวรแสนโงมร ดามอ้ายเชียงมันให้การว่า ชายข้าพเจ้าไ้ ๓๐ ปี
 เคมีมีความรักข้าพเจ้าอยู่ณเมืองนครพนม ข้าพเจ้าก็เกิดณเมืองนครพนม
 ครั้นยวออกศึกข้าพเจ้าไปค้าขายณเมืองกาฬสินธุ์ ข้าพเจ้าไ้ อีมาบุตร
 เชียงโคชเป็นภรรยาที่บ้านเอื้อ แขวงเมืองกาฬสินธุ์ ข้าพเจ้า
 อยู่กันกับอีมาเกิดบุตรชายคน ๑ อายุไ้ ๓ ขวบ บ้านเอื้อที่ข้าพเจ้าอยู่
 ก็ยเมืองกาฬสินธุ์ ทางประมาณ ๓๐๐ เส้น ข้าพเจ้าก็เป็นข้าวจ้างเมือง
 กาฬสินธุ์ ๆ ให้ยครตาวงชาวบ้านเอื้อเป็นนายหมวดคุมข้าพเจ้าเสียเงินเป็น
 ค่าของเงาขาวยละตำลึง ครั้นอยู่ณเดือน ๓ ข้างขึ้น ยจออัยูก อ้าย
 เวียงจันทย์ยกทัพมาตั้งอยู่นอกเมืองนครราชสีมา แต่อ้ายอุปราชยกทัพไป
 ตั้งอยู่นอกเมืองกาฬสินธุ์ ประมาณ ๔ เส้น ๕ เส้น คนประมาณ ๓,๐๐๐ คน
 แล้วอ้ายอุปราชให้หาเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ ออกไปค้ายอุปราช ข้าพเจ้าเป็น
 คนถือคนไ้หน้าตามเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ ออกไปค้าย เจ้าเมืองกาฬสินธุ์
 ก็ไปหาอ้ายอุปราช ๆ ดามเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ว่า จะไปเมืองเวียงจันทย์

กล้วยอ้ายอุปราชหรือไม่ไป เจ้าเมืองกาฬสินธุ์ว่าไม่ไปแล้วจะขออยู่ อ้าย
 อุปราชว่าเจ้าจะอยู่ที่ไหน อยู่ไปไม่เอาไปคอก อ้ายอุปราชก็ให้เจ้าเมือง
 กาฬสินธุ์ กลับไปเมืองกาฬสินธุ์ อยู่มาวันหนึ่งอ้ายอุปราชให้หาเจ้าเมือง
 กาฬสินธุ์ ออกไปณค่ายอีก ข้าพเจ้าก็ไปช่วยกันตามไปช่วยเจ้าเมือง
 กาฬสินธุ์ ประมาณ ๕๐ คน มีหอกคายไปช่วยครบมือกัน ครั้นไปถึง
 ประคองค่ายอ้ายอุปราช ๆ ให้พวกอ้ายอุปราชเก็บหอกคายและห้ามคนเสีย
 มิให้เข้ามาเมืองกาฬสินธุ์ เข้าไปในค่าย แต่ข้าพเจ้าถือคนโหนักกับ
 คนถือล่อหมากตามเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ เข้าไปในค่าย ๒ คน ข้าพเจ้า
 ได้ยินอ้ายอุปราชถามเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ว่า เจ้าไม่ไปแน่แล้วหรือ
 เจ้าเมืองกาฬสินธุ์ว่าไม่ไปแน่แล้ว อ้ายอุปราชก็ให้จับเจ้าเมืองกาฬสินธุ์
 (มัท) ซ้อมมือออกไปหลังค่าย.....เจ้าเมืองกาฬสินธุ์ อ้ายอุปราชก็ให้
 ยกบ้านเรือนในนอกเมืองกาฬสินธุ์ เสียหมด กวากครวยควัวไปเวียงจันทน์
 บุครภรรยาข้าพเจ้าก็ติดไปด้วย แต่ตัวข้าพเจ้ากับเชียงคำ เชียงโคส
 เชียงคำมา เชียงแก้ว หนีเข้าอยู่ในป่า ครั้นรู้ข่าวว่ากองทัพกรุงเทพฯ
 ยกขึ้นไป ข้าพเจ้าก็ชวนกันว่าจะมาหากองทัพหลวง ครั้นมาถึงบ้านพร้าว
 แขวงเมืองโคราชกับเวียงจันทน์ต่อกัน เชียงคำ เชียงโคส เชียงคำมา
 เชียงแก้ว หนีข้าพเจ้าไป แต่ข้าพเจ้าผู้เดียวเดินมาหากองทัพหลวงยัง
 ค่าย.....มาถึงบ้านพร้าวห่างกับค่ายหนองบัวลำภู (ทาง) แต่เข้าจนเพล
 นึ่งเพล..... พวกกองมอญ ๓ คนจับตัวข้าพเจ้าได้มาส่งที่ค่ายหนองบัว

ถ้าภักคนหนึ่ง แล้วส่งข้าพเจ้ามาค้ายหลวงแม่น้ำยี่ ข้าพเจ้าเห็นเดร
๒ องค์ สกเสียดองค์หนึ่ง บังวชช้อยองค์หนึ่งที่ค้ายหลวง ข้าพเจ้าได้ขึ้น
พวกกองทัพอันค้ายหลวงพวกกันว่า เดร ๒ องค์ อยู่ในเมืองโคราช
ข้าพเจ้าอยู่ที่ค้ายหลวง ๒ คนแล้วส่งตัวข้าพเจ้าลงมากรุงเทพ ฯ

ใบบอกพระยาจำแสนยากรฉบับที่ ๒

วันเสาร์ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๗ บั๊กนพศก พระวิสุทธิกษัตริย์ เจ้ากรม
พระคลังศุภรัต กรมพระราชวังบวร ถัดหนึ่งสี่บอกพระยาจำแสนยากร
ลงมาแก่ค้ายหลวง ฯ

หนึ่งสี่พระยาจำแสนยากรมาถึงพระยาศรีสุเทพให้นำขึ้น
กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละออง ฯ ด้วยมีพระราชบัญชา
ไปรบกเกล้า ฯ ให้บอกลงมาว่า บอกข้าราชการลงมาแต่ก่อน อ้ายลาว
ยกมาตั้งสนามเพลาะล้อมค้าย แจงอยู่แล้ว ครั้นวันแรม ๓๓ ค่ำ
เดือน ๖ เสด็จยกทัพหลวงขึ้นมาถึงค้ายลหนองบัวที่ประทับวัน ทมน
รักษิมาณปลัดพระตำรวจ ซึ่งราชการถัดหนึ่งสี่บอกพระยาปลาโหมราช
เสนาลงมาว่า กรมหมื่นนเรศวร์ โยธิน นายทัพนายกอง..... กองหน้าได้
รบกับอ้ายลาวณค้ายบ้านส้มข่อย แต่ณวันแรมค่ำ ๓ เดือน ๖ ไปจน
แรม ๒ ค่ำ เดือน ๖ อ้ายลาวคุมทัพข้าง ๗๐ ข้างออกรบ กรมหมื่น
นเรศวร์ โยธิน กรมหมื่นเสนขีวรัถย์ พระยาปลาโหมราชเสนา พระยา
จำแสนยากร พระยาท้ายน้ำ นายทัพนายกองได้รบกันกลางแปลงถึง

ทะลุมือจน พระยาจำแสนยากจะถูกหอกชัศหลังช้าง & เล่มช่วยมากชัย
 นายทัพนายกองยิงช้างอ้ายลาวตาย ๓ ช้าง ลำบากไปหลายช้าง อ้าย
 ลาวแตกกระเจ๊กกระจายไป ทัพอ้ายลาวซึ่งล้อมค่ายบ้านลัมมือยกก็แตก
 ไปด้วย อ้ายลาวตายในทั่วย ๓๓๔ คน เจ็บลำบากไปเป็นอันมาก
 จับเป็นไก่อ ๓ คน ไก่ขุ่นหลัก ๕ ขอก ขุ่นคายศิลา ๓๓ ขอก กระสุนโคก
 ๗,๕๐๐ กระสุน กระสุนปราย ๓,๖๐๐ กระสุน กระสุนขุ่นหลัก ๒๐๐ กระสุน
 กบดินกำดินประสีวชาวสุพันตัน ม้า ๑๗ ม้า เครื่องคัสตราวอเป็นอันมาก
 ฉวันแรม ๓ ค่ำ เดือน ๖ กรมหมื่นนเรศวร โยธินยอมมาตั้งอยู่ณหนองบัว
 ลำภู อ้ายลาวตกหลังลงมาตามหลังเขาช่องสนมประมาณ ๓,๐๐๐ เศษ
 อ้ายลาวยิงค่าย ไก่ขุ่นโคกขอก อ้ายลาวถูกขุ่นคายคน ๓ ลำบาก ๓ คน
 อ้ายลาวแตกหนีไป ไก่ขุ่นหลักขอก ๓ ครั้นเพลาค่าอ้ายลาวก็ถอยไป
 ราวอยู่ณเขาประมาณ ๒๐ เส้น กรมหมื่นนเรศวร โยธินให้พระยาพิไชย
 วรรณทศกุมไพร์ ๕๐๐ คน ให้สมีงอำมาตย์ ดินคุมไพร์ ๕๐๐ คน ให้
 พระณรงค์เคชระคุมไพร์ ๕๐๐ คน หลวงพิไชยคชฤทธิคุมไพร์ ๑๕๐ คน
 ยกหนุนขึ้นไป พระณรงค์เคชระเห็นค่ายอ้ายลาวตั้งอยู่ณเนินเขา & ค่าย
 ไก่ขุ่นสู้รบกัน อ้ายลาวตัวนายตายคน ๓ อ้ายลาวแตกหนีไป กรมหมื่น
 นเรศวร โยธินายทัพนายกองหน้าจะยกขึ้นไปตีทัพอ้ายลาวซึ่งตั้งอยู่ณเขา
 ขึ้นไปจนถึงเมืองเวียงจันทน์ แล้วว่าอุปฮาดเมืองหล่มสักพาครอบครัว
 เข้ามาณค่ายหนองบัวลำภู ๒๐๐ เศษ.....กรมหมื่นนเรศวร โยธินให้หมื่น
 รัศมีพิมานคุมทั่วยุทธวงยุครออุปฮาดกัญไพร์ & คนลงมาเผ่าทุลละธองฯ.....
 ให้มีศรไปแจ้งพระยาไกรโกษา พระยาเกษมศรีรักษา พระยาราชโยธา

หลวงปลัดพิมายทักหน้า ทักหลวง..... ทักให้เร่งรีบคุมขันธ์ใหญ่กระตุ้น
 คินคำไประดมค้ายลาวซึ่งตั้งอยู่ด่านเจ้าสารนั้นแจ่งอยู่แล้ว และอ้าย
 พระยานรินทร์กับหลานอ้ายพระยานรินทร์นั้นยังดิ้อขายอนูเวียงจันทร์อยู่หา
 ผินหน้ามาข้างเราไม่ จึงให้เอาเลื่อย ๆ คีระเย็น ๔ แสกกักหูกคัมมือ
 คักเท้า แล้วตักคีระเย็นประจานไว้ณบ้าน.....จอกมีให้หัวเมืองลาว
 ทั้งยวงตบเยียงอย่างกันตบไป ณวันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๖ เสกัจยกขันมา
 ถึงค่ายลเจ้าสามหม้อ กรมหมื่นนเรศวร โยธินให้พระยาภราดรโหมราชเสนา
 ขอลงมาอีกคณะ ๑ ว่า กรมหมื่นนเรศวร โยธินายทัพนายกองพร้อม
 กันยกเข้าค้ายลาวตามระยะทางไปจนถึงด่านเจ้าสาร ลาวแตกหนี
 กระจัดกระจ่ายหากลับไปเมืองเวียงจันทน์ไม่ อ้ายอนูเวียงจันทน์ทักชไฟ
 พลกัไม่เชื่อดิ้อ อ้ายอนูเวียงจันทน์ก็กรวนเรอบู ครั้นณวันขึ้น ๒ ค่ำ
 เดือน ๗ เพลาเข้าเสกัจยกขันมาถึงค่ายหลวงลำเชียง พระยาไกรโกษา
 ธิยติ พระยาเกษมศรีรักษา พระยาราชโยธา หลวงปลัดพิมายของหน้า
 ทักหลวงยกขันไปตั้งหนองขัวลำภูขอลงมาว่า รองแห่งเมืองสระบุรี
 เสมียนตราไคราชซึ่งอ้ายลาวกวาคัดอันขึ้นไปออกมาหากรมหมื่นนเรศวร
 โยธินค่ายหนองขัวลำภูแจ้งความว่า อ้ายอนูเวียงจันทน์รู้ว่ากองทัพหลวง
 เสกัจยกขันมาจะสู้รบมิไค้ อพยพครอบครัวลงเรือหนีไปแต่ณวันแรม ๒ ค่ำ
 เดือน ๖ คราวไทยลาวกันหนามาจากเมืองเวียงจันทน์เข้าหาประมาณ
 ๓,๐๐๐ เศษ รวบรวมไว้ตั้งค่ายหนองขัวลำภู กรมหมื่นนเรศวร โยธินายทัพ
 นายกองไค้ยกขันไปเมืองเวียงจันทน์ณวันขึ้นค่ำ ๓ เดือน ๗..... ทักพระยา
 ไกรโกษา พระยาเกษมศรี พระยาราชโยธา หลวงปลัดพิมายยกหนน

ขไป ครั้นเวลาพลบค่ำ หนีเกรสุรียง หัวหมื่นพระตำรวจซึ่งให้ขึ้นไป
 สืบข่าวราชการ..... อ้ายอุปราชแยกย้ายให้ไปตั้งรักษาทางหลาย
 ค่ายล ครั้นอ้ายลาวตกลงมาก็คายบ้านส้มขอย อ้ายลาวล้มตาย
 เป็นอันมาก..... กรมหมื่นนเรศวรโยธิให้
 หลวงเมือง ๆ โคราช ขุนณรงค์พินาศ หมื่นศักดิ์กานายไพร่ ๓๕๐ คน
 ยกขึ้นไปตั้งสกัดกั้นทางด่านสนมกองหนึ่ง แล้วให้นายบุญศรีกษัยเจ้าเมือง
 ขอนแก่นถนัดหนังสือไปหัวเมืองทั้งปวง ซึ่งใคร่ไปกษัยเจ้าเมืองขอนแก่น
 ไว้แต่ก่อน ถวนแรม ๓๓ คำเดือน ๖ ขุนณรงค์พินาศ ราชบุตรราชวงศ์
 เมืองขอนแก่น เพี้ยพระนครเมืองชนบท เพี้ยศรีเสาวราช เพี้ยสีหนาท
 มาแจ้งความว่า อ้ายอุปราชซึ่งตั้งอยู่ดหนองหาน กษัยอ้าย.....
 ซึ่งตั้งอยู่ณบ้านนาแดงหนีไปแล้ว กรมหมื่นนเรศวรโยธิมหนังสือให้
 ราชวงศ์เมืองขอนแก่น เพี้ยพระนครชนบทไปเกณฑ์ทัพเมืองชนบท
 เมืองขอนแก่น ยกมาดหนองบัวลำภู เมืองสีพระรถภูมิ เมืองร้อยเอ็ด
 ให้ขึ้นไปทางหนองหานบรรจบกันบ้านพันพร้าว แต่ครออยครวีเมืองร้อยเอ็ด
 เมืองสีพระรถภูมิ เมืองชนบท เมืองขอนแก่น กรมหมื่นนเรศวรโยธิให้
 ทัพแจ้งให้ไปอยู่บ้านเรือนตามภูมิลำเนา

ครั้นถวนแรม ๓๓ คำเดือน ๖ รongแพ่งเมืองสระบุรี เสด็จขึ้นตรา
 เมืองโคราช พาภรรยาเจ้าพระยาโคราชมา ๒ คนกับยศร์ ๓ คน กับ
 ครออยครวีหนีมาแต่เมืองเวียงจันทน์ ๓๐ ครัว ชายหญิงใหญ่เล็ก ๓๐๐ เศษ
 แจ้งความว่าอ้ายอนุเวียงจันทน์รู้ว่างทัพกรุงเทพ ฯ ยกขึ้นมาตั้งด่าน

เข้าสารแตกกระจัดกระจายไป อ้ายลาวหากกลับไปเมืองเวียงจันทน์ไม่
 อ้ายอนเวียงจันทน์จะกระเถกเอาอ้ายลาวออกสู้รบหาได้ไม่ จึงพาก romb ครัว
 หนีออกจากเมืองเวียงจันทน์ลงเรือลงไป แต่ฉวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๖ ว่า
 จะหนีไปเมืองพวน เมืองแกวข้าง กรมหมื่นนเรศวร์โยธิให้พระยาทศโยธา
 พระณรงค์เคชะ สมิ้งอำมาตย์จีน นายไพร่ ๑,๓๕๐ คนยกขึ้นไปก่อน
 ทักษกรมหมื่นนเรศวร์โยธิ กรมหมื่นเส็นขวิรัญได้ยกออกจากค่าย
 หนองบัวลวภูขึ้นไปเมืองเวียงจันทน์ ฉวันขึ้นค่ำ ๓ เดือน ๘ แล้ว ถ้าศึกแจ
 ครอบครัว เมืองหล่มสัก เมืองโคราช เมืองสระบุรี เมืองลาวฝ่าย
 ตะวันออกเกิดลงมาจากเมืองเวียงจันทน์มากนักอย่าไคจะบอกมาครั้งหลัง
 กรมหมื่นนเรศวร์โยธิได้มีหนังสือบอกขั้ราชการให้หลวงไกรจามาคอย
 หลวงวออีกคนถือไปแจ้งเจ้าพระยาอภัยภุชงค์ พระยาเพชรพิไชยนายทัพ
 นายกองให้เร่งรีบยกขึ้นไปขรรยกันณเมืองเวียงจันทน์จะได้ศึกราชการถือ
 ไปกระษัยหนังสือแจ้งอยู่แล้ว

อนึ่งราชบุตรเมืองขอนแก่น นายบุญศรีรับอ้ายลาวได้ ๒๕ คน
 ขันคายศิลา ๔ ขอก กับนายมีนายเรืองหนีมาแต่เมืองเวียงจันทน์ ๒ คน
 กรมหมื่นนเรศวร์โยธิให้หมื่นไกรสรวิงพาตัวราชบุตร เพี้ยพระนคร เพี้ย
 สีสนามเมืองขอนแก่นกับไพร่ ๒ คนลงมาเผ่าทูลละของ ๆ กับคนนายมี
 นายเรือง ๒ คน อ้ายลาว ๒๕ คน ขันคายศิลา ๔ ขอกลงมาส่งณค่าย
 หลวงนั้น ได้มีตราบอกขั้ราชการไปแจ้งพระยาราชสุภาวดีแม่ทัพ และ
 เจ้าพระยาโคราชให้เร่งตีเมืองข่าสักให้สำเร็จโดยเร็วแจ้งอยู่แล้ว และทัพ
 นั้นจะขอพระราชทานกราบถวายบังคมลาขึ้นไปทำลายล้างเมืองเวียงจันทน์

เสียให้ทั้งได้ แต่ขี้ข้าลาวได้บ้างหนึ่งลงมาบ้าง ได้ความว่าข้าฮอน
เวียงจันทน์เกณฑ์คนในเมืองนอกเมืองและฉะฉานครวซึ่งกวาดขึ้นไปครั้ง
ได้ ๒๕,๐๐๐ คน แบ่งไว้รักษาเมืองเวียงจันทน์ ๓,๐๐๐ คน เกณฑ์ลงมา
รักษากำแพงเจ้าสาร บ้านส้มข่อย หนองบัวลำภู ๒๒,๐๐๐ คน ข้าลาวซึ่ง
แตกไปจากหนองบัวลำภู บ้านส้มข่อย กำแพงเจ้าสารนั้นหากลี้เข้าเมือง
เวียงจันทน์ไม่ ข้าฮอนเวียงจันทน์ก็คิดหนีไปเมืองพวนเมืองแก้วบ้าง ระยะเวลา
ทางแต่เมืองเวียงจันทน์ไปเมืองพวนทางเรือ ๕ วัน ขึ้นเดินบกไปอีก ๕ วัน
ถึงเมืองพวนทาง ๒ วัน แต่ข้างเดินหาได้ไม่ ข้าฮอนเวียงจันทน์ไปนั้น
จะไปเมืองพวนหรือเมืองแก้วจะเอาเป็นแน่ยังไม่ได้ ถ้าเสด็จยกขึ้นไปถึง
เมืองเวียงจันทน์แล้วราชการฉะฉานแปรประการใดจะคิดราชการต่อไปจึงจะบอก
ลงมาครั้งหลัง

อนึ่ง เสด็จฯ กราบลา.....

ตามหลังสามหมอนขึ้นไปจนถึงกำแพงสนมและหนองหารใหญ่น้อย มี
ครัวเมืองชนบท ครัวเมืองขอนแก่น ครัวบ้านพันพร้าว ครัวบ้าน.....
ครัวบ้านลาภ ครัวบ้านแสนคอ ครัวบ้านนาบ้านไร่ ครัวบ้านไปบ้านจิก
บ้านหนองบัวลำภู ชายหญิงใหญ่น้อยประมาณ ๓๐,๐๐๐ เศษ ได้ให้พระยา
อภัยเรืองเดชเร่งรีบยกขึ้นไปเกลี้ยกล่อมครอบครัว ถ้าเสด็จพระราช
ดำเนินไปถึงหนองบัวลำภูแล้ว จะทรงจับทัพในกองทัพหลวง (ถัณฑ์
พระองค์) ชุนเฉว ทัพพระยาอภัยเรืองเดช ทัพพระยาปลัดออกตาม
ช่องสนมช่องชากอก และสะเบียงอาหารคั้งแต่เมืองเวียงจันทน์ลงมาจนถึง
เมืองโคราชมีอยู่เป็นอันมาก แต่เป็นเข้าเห็นยวหาเป็นเข้าเจ้าไม่ ได้มี

๓๓๐
 คราลงมาถึงเจ้าพระยามหาเสนาให้เร่งรีบตามเสด็จขึ้นไปเข้ากระบวนทัพ
 หลวงแล้ว ให้เจ้าพระยาอรรคมหาเสนาตั้งกองทัพขึ้นมารวบรวมสระเชียง.....
 คอยรับครอบครัวอยู่ณลำชีบ้านคอกก จอกลำเลิงค้วยแล้ว ยักันไ้.....
ลาวซึ่งราชบุตรเมืองขอนแก่นจับไ้ให้พระวิสุทธวิฑ นายมีมหาคเล็ก
ส่งก่อน ๓๓ คน ขึ้นคายคิลา & ขอก ก็ขนายมียาวพระยา
 กำแหงภุไชยซึ่งหนีลงมาแต่เมืองเวียงจันทน์คน ๓ อ้ายลาว ๑๒ คนกับนาย
 เรืองนั้นจะส่งลงมาครั้งหลัง แต่ราชบุตร เพี้ยพระนคร เพี้ยสันทนาม
 เมืองขอนแก่นนั้น ขอพระราชทานไว้สืบตามข้อราชการ ไ้คักคำให้การ
 เสมียนตราเมืองโคราช รองแห่งเมืองสระบุรีส่งลง (มา) ค้วยแล้ว
 หนึ่งสือมาฉวันจันทร์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๗ ปี กุน นพศก ๑

คำให้การเสมียนตราเมืองโคราช

ข้าพเจ้าเสมียนตราเมืองโคราชให้การว่า ฉวันเดือน ๓ อ้ายอนุให้
 ท้าวข้าพเจ้าไปที่ค่ายอ้ายอนุ ข้าพเจ้าเป็นคนรักษาครอยครัวเจ้าพระยา
 โคราช ให้ข้าพเจ้าทำบัญชีราย.....ของเจ้าพระยาโคราชไปขึ้นเป็นช้าง
 ๗๐ เศษ ชายหญิง ๖๐๐ เศษ ฉวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๓ อ้ายอนุให้ท้าว
 ครอยครัวเจ้าพระยาโคราชกับครัวข้าพเจ้า ท้าวข้าพเจ้ามอบให้อ้ายศรีแพ
 อ้ายทองแดงกับลาว ๕ คนคุมไว้ ในค่าย ครั้นฉวันเดือน ๔ เป็นกัคำ
 จำไ้ไ้ อ้ายอนุให้อ้ายพรมวังสัคมภรรยาอ้ายอนุซึ่งไ้ไ้ที่เมืองโคราช
 ๘ คน ช้าง ๔๐ เศษบรรทุกสิ่งของขึ้นไปกับท้าวข้าพเจ้า ครัวข้าพเจ้า ครัว
 หลวงพิไชยก็ไปค้วย ถึงบ้านพันพร้าว อ้ายอนุข้ามไปเมืองเวียงจันทน์

แต่ครีวี่ข้าพเจ้า ครีวี่หลวงพิไชย ข้าพเจ้าชดอยู่ที่พันพร้าว ข้าพเจ้าให้
 ข้าพเจ้าก็ภรรยาหลวงพิไชยชดอยู่ที่พันพร้าว ครีวี่ณวันเดือน ๕ ข้างแรม
 ข้าพเจ้าพาครอบครัวข้าพเจ้าไปมาโดยเรือขลุ่ยขึ้นไปที่บ้านเมือง
 ๗ วัน ๘ วัน ข้าพเจ้าก็พาครอบครัวข้าพเจ้าไปมาโดยเรือขลุ่ยขึ้นไปที่บ้านเมือง
 ยกขึ้นมาจากบ้านเมืองมาโดยเรือขลุ่ยขึ้นไปที่บ้านเมือง ข้าพเจ้าพาครอบครัว
 ครีวี่ภรรยาที่หลวงพิไชยชดอยู่ที่พันพร้าวได้ ๔ วัน ๕ วัน พระยารัตนบุรี
 หนังสือขึ้นไปถึงข้าพเจ้าว่า หลวงพิไชยพาครอบครัวมาโดยเรือขลุ่ยขึ้น
 เห็นจริงหรือไม่ ข้าพเจ้าจะชดแก่ครอบครัวที่ไว้ชดอยู่ที่บ้านเมือง
 ข้าพเจ้าจึงแก่ครอบครัว ๑๐, ๑๐, ๑๐ ให้แก่ครอบครัวชดแก่ครอบครัว
 แม่ทัพยกมาที่บ้านเมืองมาโดยเรือขลุ่ยขึ้น ข้าพเจ้าพาครอบครัว
 หล่มศักดิ์ทุกคืนไปมาโดยเรือขลุ่ยขึ้น ข้าพเจ้าพาครอบครัว
 พระยาสุพรรณภูมิ เป็นแม่ทัพยกมาโดยเรือขลุ่ยขึ้น ข้าพเจ้าพาครอบครัว
 ราชวงศ์ ข้าพเจ้าพาครอบครัว ข้าพเจ้าพาครอบครัว ข้าพเจ้าพาครอบครัว
 ณวันเดือน ๕ ค่ำเดือน ๖ ข้าพเจ้าให้ข้าพเจ้า ๖ ๑ ๑
 ข้าพเจ้าให้หลวงศรีเสนาภักดิ์ข้าพเจ้าพาครอบครัว ๕ เคม หลวงเสนา
 อยู่ที่หนองหาร ครีวี่ณวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๖ เพลาเช้าข้าพเจ้าพาครอบครัว
 ภรรยาของเรือพากันลงน้ำไปทางใต้ เวลากลางคืนยกทัพไปประมาณ ๖๐-๗๐ เคม
 จงไปทางไหนนั้นข้าพเจ้าหาไม่รู้ ครีวี่ณวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๖ เพลาเช้า
 ข้าพเจ้าให้นายข้าพเจ้า มีชื่อเขาเวียงข้ามไปรับภรรยาข้าพเจ้าไปมาโดยเรือขลุ่ย
 ข้าพเจ้า ได้แต่ปากบ้านกับบุตรชาย ๒ หญิง ๑ มาที่ครีวี่เมือง

โคราช ๗๐๐ เศษ กลับมาเผ้ากรมหมื่นนเรศวรโยชัยออกส่ง... .. ลงมา
แต่ครั้นวันยังอยู่ที่ค่ายหนองบัวลำภู สิ้นคำให้การข้าพเจ้าแต่เท่านี้

คำให้การนายรองแพ่งเมืองสระบุรี

ข้าพเจ้านายรองแพ่งเมืองสระบุรีให้การว่า ฅวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๓
ได้ข่าวว่าอัยราชวงศ์ลงไปคั่นครัวแต่แก่งคอยลงไปถึงบ้านท่าวี ฅวัน
ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๓ ข้าพเจ้าก็แพ่งไปบอกหลวงรักษัญญุเขตร์ หมื่นอินท
เสนาที่ข้านม่วง (ว่า) อัยราชวงศ์คั่นครัวบ้านฝ่งท่าวีไปหมกแล้ว
หลวงรักษัญญุเขตร์ หมื่นอินทเสนาบอกลงไปณกรุงเทพฯ ครั้นฅวันแรม
๓๐ ค่ำ เดือน ๓ อ้ายเซียงไค้คุมคน ๒๐๐ คน ลงไปกวาดครอบครัว
ข้าพเจ้าก็ครัวหลวงแพ่งชายหญิงประมาณ ๒๐๐ เศษ ขึ้นมาตั้งปากกง
พระยาไฟ อัยราชวงศ์ไค้ ให้คน ๓๐ คน คุมครัวข้าพเจ้าก็ครัวหลวง
แพ่งนั้นมาตั้งเมืองโคราช อ้ายอนให้หาครัวหลวงแพ่งไปที่ค่ายอ้ายอนุ ๆ
ให้ลาวมีชื่อคุมข้าพเจ้าก็ครัวขึ้นไปเมืองเวียงจันทน์ ครั้นฅวันเดือน ๖
ครัวข้าพเจ้าขึ้นไปถึงบ้านพลับ ข้าพเจ้าเห็นกองทัพอ้ายลาวยกลงมา
บ้านพลับจะตั้งค่ายเข้าสาร จำพเจ้าหลักกองทัพอ้ายลาวไปทางบ้านผอมไฟ
พยอ้ายอนยกกองทัพมากันประมาณ ๓๐,๐๐๐ จะมาค้ำเข้าสาร ครัว
ข้าพเจ้าขึ้นไปถึงบ้านแพนพร้าวไค้ ๒ วัน อ้ายอนกลับขึ้นไปเมืองเวียงจันทน์
ฅวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๖ อ้ายอนพาครัวหนีไป ข้าพเจ้าก็หลวงแพ่งก็
พาครอบครัวหนีกลับมา พยเสมียนตราเมืองโคราชที่ข้าน.....แล้วพากัน
มาเผ้ากรมหมื่นนเรศวร โยชัยที่ค่ายหนองบัวลำภู กรมหมื่นนเรศวร โยชัยออก

ส่งตัวข้าพเจ้าลงมา และเมื่อข้าพเจ้าอยู่ที่พนพรวันนั้น..... ได้ยินพวก
 ครัวพูดกันว่า อ้ายอนุเวียงจันทน์ฆ่าหลวงศรีเสนาภักย์ข้าหลวงมีชื่อ ๔๒ คน
 กัษยบุตรภรรยาเจ้าพระยาโคราชด้วย แต่พระยาสระบุรีกับพวกครัวลาว
 เมืองสระบุรีนั้นหาได้พบกับข้าพเจ้าไม่ สันคำให้การข้าพเจ้าเท่านั้น

คำให้การอ้ายเชียงท๊ับ

ณวันอังคารแรม ๓๐ ค่ำ เดือน ๗ ปีกุนนพศก ข้าพเจ้าเชียงท๊ับ
 ให้การว่า อ้ายข้าพเจ้า ๒๖ ปี บิดาข้าพเจ้าตายเสีย และยังแต่มารดา
 ข้าพเจ้าเสาะไผ่น้องข้าพเจ้าคนหนึ่งชื่อนอຍหาผมโต ข้าพเจ้าเคยเป็นพระ
 ภิภุมย์ แล้วข้าพเจ้าสึกออกมาบวชเรียนที่วัดบ้านหม้อนครคนหนึ่งชื่ออินแกง
 บ้านเรือนข้าพเจ้าอยู่บ้านใกล้เมืองเวียงจันทน์ลงมาต่างเมืองโคราชเสมา
 ข้าพเจ้าเป็นข้าอ้ายบุญทองซึ่งเป็นนายบ้านที่นั่นข้าพเจ้าอยู่ บ้านซึ่ง
 ข้าพเจ้าอยู่นั้น ก็บ้านหม้อเรือนประมาณ ๓๐๐ เศษ ชายหญิงทั้งสอง
 บ้านประมาณ ๕๐๐ คน ข้าพเจ้าเป็นเลขส่วย ณวันเดือนยี่ข้างแรมยกคำ
 จำมิได้ บิดาข้าพเจ้าออกป่บ่ประมาณ ๔ คน ๕ คน ครั้นเดือน
 เดือน ๓ ค่ำจำมิได้ ข้าพเจ้ากลับบ้านข้าพเจ้า ชายหญิงมีชื่อออก
 ข้าพเจ้าว่า ในเดือน ๓ เมื่อข้าพเจ้ายังไม่กลับมาแต่บ้านนั้น อ้ายเวียงจันทน์
 อ้ายราชวงศ์ยกกองทัพลงมาที่บ้านข้าพเจ้า ประมาณคน ๕,๐๐๐—๖,๐๐๐
 ว่าจะลงมาช่วยราชการพระบรมศพ อ้ายเวียงจันทน์ อ้ายราชวงศ์เกณฑ์
 พวกบ้านข้าพเจ้า บ้านหม้อ บ้านพร้าวสำหรับใส่เสบียงอาหาร ให้นาย
 ไพร์กะเกณฑ์กันใส่เข้าไปสำหรับฉางที่บ้านข้าพเจ้า ฉางหลังหนึ่งยาว

ประมาณ ๔ ไร่ ขื่อประมาณ ๕ คอก ๖ คอก เกยวประมาณ ๕ คอก ๖ คอก
 เข้าสารเต็มเสมอขอจะเข็นเกวียนเข้าสารนั้นข้าพเจ้าไม่ทราบ เข้าสาร
 สำหรับจับจ่ายใช้ราชการ ถ้าอ้ายเวียงจันทจะต้องการเมื่อใดก็อย่าให้ขาดได้
 อ้ายเวียงจันท อ้ายราชวงศ์ จะยกลงมาตั้งอยู่ที่ไหน อ้ายลาวผู้ออกก็
 หายอกไม่ แต่ตัวข้าพเจ้าต้องเสียส่วยกับอ้ายเวียงจันทปีละ ๓ ตำลึง ถ้า
 ข้าพเจ้าต้องเกณฑ์ใส่เข้าค่าเข้าไว้สำหรับนางก็ต้องเสียเงินแต่ ๓ ตำลึง
 ๒ บาท หวดึง ๓ ตำลึงไม่ อ้ายบุญทวงศ์นายส่วยหาได้กะเกณฑ์ข้าพเจ้า
 ไปข้างไหนไม่ ฉนวนเกษม ๕ จะเข็นจนแรกก็จำมิได้ บุกนพบก
 ข้าพเจ้าอยู่บ้านข้าพเจ้า ๆ เห็นอ้ายเวียงจันท ยกทัพกลับขึ้นไปทางบ้าน
 ข้าพเจ้าประมาณคน ๓,๐๐๐ เศษ ข้างประมาณ ๔๐๐ ข้าง ๕๐๐ ข้าง มี
 ประมาณ ๒๐๐ มี ขันคายศิลาคายชดประมาณ ๒๐๐ บอก ๓๐๐ บอก คาย
 หอกมีสำหรับมออยู่ทุกคน อ้ายเวียงจันท ขี่ข้างฝั่งมกบค้ำค้ำผูกม้าลาย
 วิมขลิตแกงทั้งหน้ากยหลังกย ครั้นอ้ายเวียงจันทยกทัพขึ้นไปแล้ว อ้าย
 บุญทวงศ์นายค่านนายส่วยข้าพเจ้าก็ขึ้นไปตามทัพอ้ายเวียงจันท ข้าพเจ้า
 เห็นอ้ายลาวเวียงจันทขี่ไล่ก่อนครวี่ไปตามอ้ายเวียงจันท วันเมื่ออ้าย
 เวียงจันทไปเป็นหมู่ ๆ เเนองกันขึ้นไป หมู่หนึ่งประมาณ ๕๐ ย่าง ครวี่
 ๓๐๐ ครวี่ย่าง ๒๐๐ ครวี่ย่าง ข้าพเจ้าตามชายหญิงพวกครวี่พวกนั้นมา จะ
 ไปข้างไหน อยู่บ้านใด พวกครวี่บอกว่า อยู่เมืองโคราชเสมา เมือง
 สระบุรีย่าง อ้ายลาวเวียงจันทขี่ไล่ให้ขึ้นไปอยู่เวียงจันท แต่ครวี่เคิน
 คามเเนองกันไปคงนั่ง ๓ คน ๔ วันจึงสิ้นครวี่ จะเป็นคนมากน้อยเท่าใด
 ข้าพเจ้าไม่ทราบ แล้วข้าพเจ้าได้ขึ้นลาวพวกครวี่พวกนั้นว่า อ้ายราชวงศ์

ยกทัพแยกกันออกจากอ้ายเวียงจันทน์ไปได้ครึ่งเมืองหล่ม อ้ายราชวงศ์ระ
 ยกไปได้ครึ่งที่เหลือจริงประการใดข้าพเจ้าไม่ทราบ แล้วข้าพเจ้าได้ ยินพวก
 บ้านข้าพเจ้าแตกตันทันว่า ทัพไทยยกขึ้นไปตั้งอยู่แม่น้ำพองใต้บ้าน
 ข้าพเจ้าลงมาทางคน ๑ ครนรุ่งขึ้นณวันเดือน ๖ ชนกล้าทำไม้ไ้
 ข้าพเจ้าก็ยลสาวชายหญิงมีชื่อพวกบ้านข้าพเจ้า ตกใจกลัวแตกตันทัน
 ของแยกย้ายหนีเข้าป่าข้าง แต่ข้าพเจ้าก็ยลครวชชายหญิงประมาณ ๓๐ ครว
 ออกจากบ้านหนีไปวันหนึ่ง ขึ้นไปอยู่บนเขาประพาฬประมาณ ๑๓ วัน
 ๑๔ วัน ในเดือน ๖ ข้างแรมนั้นข้าพเจ้าเที่ยวหากินที่เขา เห็นพวกครว
 เมืองสนบทเมืองขอนแก่นก็หนีอยู่บนเขานี้ด้วยประมาณ ๔๐๐ ครว แต่
 เจ้าเมืองสนบทเมืองขอนแก่นนั้นข้าพเจ้าหาไม่รู้จักตัวไม้ ข้าพเจ้าก็ไม่ไ้
 ตาม ครนข้าพเจ้าซัดสะเบียงอาหารลง ข้าพเจ้าพวกครวข้าพเจ้าจึงไป
 ตามขอซื้อเขาครวพวกเมืองสนบทเมืองขอนแก่นได้แล้ว ข้าพเจ้า.....
 ไ้ ๓ วัน ๔ วัน ณวันเดือน ๖ แรมกล้าทำไม้ไ้ ไทยลาวพวกเมือง.....
 เมืองขอนแก่นประมาณ ๔๐ คน มีบนทอกตายครวมมีอกันกลุ้มรุม
 ภัยข้าพเจ้าก็ยลสาวมีชื่อไ้ ๒๕ คน ก็ยลครวชชายหญิงมาส่ง..... อยู่ณ
 ค่ายหนองบัวลำภู ข้าพเจ้าเห็นกองทัพไทยอยู่ในค่ายนอกค่ายประมาณ
 ห้าหมื่นเศษ เจ้าแม่ทัพเอาอ้ายลาวนักโทษไว้ณค่ายหนองบัวลำภู ๓ คน
 ครนรุ่งเช้าบุตรเจ้าเมืองขอนแก่นคุมข้าพเจ้าก็ยลสาวมีชื่อ ๒๒ คนจำ
 ไล่โคงกลงมาถึงบ้านหิน อ้ายเชียงอิน..... โคงกหนีไปคนหนึ่ง บุตร
 เจ้าเมืองขอนแก่นก็ลาวผู้คุม ๑ แล้วข้าพเจ้าก็ยลสาว ๒ คนหนี

รากบ้านหัน ๒ วัน ^๕ ถึงบ้านหลวงซ่ง.....และอ้ายนักโทษ
 พวก.....เอาไว้ณค่ายหลวง ๘ คน.....ครั้นรุ่งเช้าไทยในค่าย
 หลวงคุมอ้ายนักโทษ ๓๓ คน ทั้งข้าพเจ้าลงมาจากค่ายหลวงคืน ๑ ถึง
 ข้าม่วงกุด เวลาเย็นหยุดกินข้าวฝนตก อ้ายคำอายุ ๓๐ ปี อ้ายเซียงซา
 อายุ ๒๘ ปี อ้ายเซียงพรมอายุ ๓๐ ปี พาโคงก้วงหนไปไต่ ๓ คน ยังอ้าย
 ลาวนักโทษอีก ๓๐ คน ครั้นรุ่งขึ้นเวลาเช้าไทยก็คุมข้าพเจ้ากับอ้ายลาว
 นักโทษลงมาระเบียงกัคำจำไม้ไต่ ถึง.....อ้ายเซียงนนอายุไต่ ๒๘ ปี ลง
 แกลงตายคน ๑ คนคุมต่อลงมาระเบียงกัคนจำไม้ไต่ ถึงเมืองโคราช
 อ้ายบุคยอายุ ๔๐ ปีเป็นไข้ตายอีกคน ๑ ยังแต่ ๘ คนคุมต่อลงมาจาก
 โคราชจะเบียงกัคนจำไม้ไต่ เพลากลางคืนหยุดนอนอยู่ในป่า.....อายุ
 ไต่ ๒๐ ปี หนไปอีกคน ๑.....ข้าพเจ้าก็หาเห็นไม่ ยังเหลือแต่
 ข้าพเจ้ากับอ้ายลาวอีก ๖ คน ผู้คุม ๆ ต่อลงมาระเบียงกัคนจำไม้ไต่
 ถึงฉกรรจ์เทพ ฯ

ศุกอักษรเมืองหลวงพระบาง

วันศุกร์ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๗ ปีกุนนพศก เจ้าเสริม เจ้าสมภ
ดิศศุกอักษรเมืองหลวงพระบางลงมาละมัย ๑ แผลออกไ้ความว่า ศุก
อักษรข้าพเจ้าเจ้าเมืองหลวงพระบางอันเป็นข้าขอบขัณฑเสมาสมเด็จพระ
พุทธเจ้าอยู่หัว ขอปฏิญัตมายังท่านอัครมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ณกรุงเทพ ฯ
ให้ทราบ ค่ายอยู่มาฉวันอาทิตย์ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๓.....เวียงจันทน์ให้
นักภมินขึ้นไปบอกข้าพเจ้าว่า ซึ่งอังกฤษและพม่าจะยกเข้ามาตีค
กรุงเทพ ฯ.....เห็นจะเป็นขยวนทัพใหญ่อยู่ ซึ่งครอบครวเห็นจะแตกค
ขึ้นมามาก จึงให้ยกกองทัพไปตั้งณบ้านขอมกว้างคอบราชการ ขอให้
เข้าช่วย ให้ข้าพเจ้าไปรับครว ข้าพเจ้าเห็นเนอความประหลาดค้อมีไว้ใจ
แก่ราชการ จึงไ้ให้แสนหลวงดิศหนึ่งสือลงมาสัยราชการณเมืองพิมาย
ครันฉวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ นักภมินกลับลงไปเมืองเวียงจันทน์แล้ว
ข้าพเจ้าให้เพยเมืองแพน เพยศรีสองเมืองกัไพร ๑๕ คน ลงไป
สัยราชการณเมืองเวียงจันทน์ ครันฉวันแรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๔
แสนหลวงกลับมาแต่เมืองพิมายแจ้งความว่า กองทัพเมืองเวียงจันทน์
มาตั้งอยู่บ้านเสียวหัวฝายมีคน ๒,๐๐๐ เศษ ข้าพเจ้าแจ้งแล้ว ให้พระยา
คันเชียงพระยาช่วยหน้าซ้าย ท้าวอินลงไปสัยราชการณเมืองน่าน ให้
พระยาเวีย.....กัไพร ๒๐ คน ไปสัยราชการณปากกลาย ครัน
ฉวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๕ พระยาน่าน พระยาคันเชียงมีหนังสือให้ท้าว.....

ด้อมาถึงข้าพเจ้าว่า นายทองอินถือตราไปถึงพระยาน่านว่า ให้ยกไปค้ำ
 เมืองเวียงจันทน์ ข้าพเจ้าแจ้งแล้วจึงตระเตรียมผู้คนกองทัพ.....ไว้
 ครั้นณวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ ข้าพเจ้าให้พระยาเชียงเหนือ พระยาหมื่น
 หน้าเพี้ย.....คุมกองทัพ ๓,๐๐๐ เศษ ยกไปฉกปลาทาย บรรจบกับ
 กองทัพเมืองน่าน ครั้นณวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ เจ้า.....ถือศุภอักษร
 ไปรทเกล้าขึ้นไปถึงข้าพเจ้า ว่าเจ้าเมืองเวียงจันทน์กับพระยาสุริยวงศา
 เมืองหล่มรั้งซัดชกชวนกันคิดกบฏต่อแผ่นดิน ยกกองทัพลงมาตั้งอยู่
 ณเมืองโคราช ให้ราชวงศ์ยกลงมาจกค้ำอันลาวเมืองสระบุรีตั้ง.....
 ถวายสัตยา.....แล้วจึงให้.....คุมกองทัพ ๒,๐๐๐ เศษ ลงไป
 ทหาราชการ.....แต่ณวัน.....เดือน ๖.....ท้าวเมืองแพน
 ศรีสองเมืองกับไพร่ ๑๕ คน นำเอาเจ้าโพนมาแต่เวียงจันทน์ขึ้นไปถึงข้าพเจ้าฯ
 จึงให้เจ้าเสวิม.....เจ้าชมภูถือศุภอักษรลงมาตามเจ้าฉะกะกุม
 คอกไม้เงินถม.....หนัก ๒) ค้ำตั้ง ลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย และนำ
 เจ้าฉะ.....ลงมาเส้าระองด้วย ควรมีควรแล้วแต่จะ ไปรท.....
 นกยัตร์ ขุนนพศก

ผู้ลงมาเจ้าเสวิม เจ้าโพนบุตร.....เจ้าฉะบุตรเจ้าห่ม เจ้า
 ชมภูบุตรเจ้าพรหม หลาน ๒ เจ้าเมืองพระยาเชียงโต ๓ พระยาแก้ว ๓
 ท้าวเพี้ย ๓๐ ไพร่ ทนังสี่บุตรหลวงนาเมืองพิไชยถือขอกนำมา

ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินกองทัพหลวง

ตั้งแต่กรุงเทพฯ ๑ ถึงเมืองเวียงจันทน์

บ็จอฮู้ศึก ๑๑๘๘

ฉะบับ นายพลพัน หุ้มแพร ถวาย

(บานแผนก)

ข้าพระพุทธเจ้า นายชำนาญสรสกลิต จำลองทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวาย ขอเกษะ ๑

วิธีทาง

แต่ทำรายถึงแก่งคอบ	๖๓๐ เส้น
แต่แก่งคอบถึงลำตะครองปากตง	๓,๓๘๕ เส้น
แต่ลำตะครองปากตงถึงเมืองโคราช	๒,๖๓๓ เส้น
แต่เมืองโคราชถึงเมืองเวียงจันทน์	๓๐,๐๐๐ เส้น
รวมระยะทาง	๓๖,๖๔๘ เส้น

ยกจากกรุงเทพมหานครวันเสาร์เดือน ๕ ขึ้น ๖ ค่ำ บ็จอฮู้ศึก
(พ.ศ. ๒๓๖๘) เพลาเช้า ๕ โมง ๖ นาที วันเมืองประทุมธานี
แรมวัดไปรษณีย์ เวลา ๒ โมงเช้าประทับพระเนียบกรุงเก่า ทั้งค่ายแรม
อยู่ ๓๓ เหว แล้วเสด็จพระราชดำเนินขึ้นมาจากพระเนียบ ทั้งค่ายหลวง
อยู่ณท่าเจ้าสนุก แรม ๓๕ เหว ณวันเสาร์เดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ ยกจาก

ทำเจ้าสนุกขีเฒ่าประทัยแรมอยู่ดทำรายคืน ๓ แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
โดยสถลมารคจากทำรายเวลาตี ๓ ยาม ขกจากทำรายถึงค่ายบ้านม่วง
สองคอนทาง ๕๕๐ เส้น แรม ๔ คืน.

แต่บ้านม่วงสองคอนถึงแก่งคอบ		๓๐	เส้น	
แต่แก่งคอบถึงห้วยกระบอก		๕๐	เส้น	
แต่ห้วยกระบอกถึงทัพกวาง	มีน้ำ	๓๗๐	เส้น	
แต่ทัพกวางถึงพตาเดร	มีน้ำ	๗๐	เส้น	
แต่พตาเดรถึงทัพม้า		๗๐	เส้น	
แต่ทัพม้าถึงหินลับ	มีน้ำ	๒๓	เส้น	
ร้อนแต่ห้วยกระบอกถึงลำตะครองปากกง		๓,๓๗๕	เส้น	
แต่หินลับถึงคันยาว		๕๐	เส้น	
แต่คันยาวถึงทัพมะค่าใหญ่	มีน้ำ	๓๐	เส้น	
แต่ทัพมะค่าใหญ่ถึงมะค่าน้อย	มีน้ำ	๗๐	เส้น	
แต่มะค่าน้อยถึงหมวกเหล็ก	มีน้ำ	๓๗๐	เส้น	แรม
แต่หมวกเหล็กถึงทุ่งทวาร	มีน้ำ	๓๐๐	เส้น	
น้ำกินไม่ได มีทางแยกไปบ้านแจกรพิชัย				ข้างซ้าย
แต่ทุ่งทวารถึงสระชุก	มีน้ำ	๒๕๐	เส้น	
แต่สระชุกถึงค่ายตะครองปากกง	๓๕๐ เส้น	มีน้ำ	แรม ๓	แรม
สิริทางกงพระยาไฟทางแต่ทำรายถึงลำตะครอง		๒,๐๓๕	เส้น	
แต่ลำตะครองถึงพนบกุง	มีน้ำ	๓๐๐	เส้น	
แต่พนบกุงถึงขันทก		๓๐๐	เส้น	แรม

แต่^๕ซน^๕ทก^๕ดง^๕เขอน^๕ลน^๕

๒๐๐ เส้น

แต่^๕เขอน^๕ลน^๕ดง^๕ลา^๕ค^๕ข^๕ว^๕ชา^๕ว

มี^๕ทาง^๕แยก^๕ลง^๕เงิน^๕ทก^๕ข้าง^๕ซ้าย

๗๐ เส้น

แต่^๕ลา^๕ค^๕ข^๕ว^๕ชา^๕ว^๕ดง^๕น^๕า^๕เ^๕มา

๒๐๐ เส้น ไร่

แต่^๕น^๕า^๕เ^๕มา^๕ดง^๕ข^๕ง^๕ส^๕ี^๕ค^๕ว

๒๐๓ เส้น ไร่

แต่^๕ข^๕ง^๕ส^๕ี^๕ค^๕ว^๕ดง^๕ส^๕ู^๕ง^๕เ^๕น^๕

๒๐๐ เส้น

มี^๕ทาง^๕แยก^๕ไป^๕ค^๕่าน^๕เส^๕มา^๕ข้าง^๕ซ้าย

แต่^๕ส^๕ู^๕ง^๕เ^๕น^๕ดง^๕ว^๕ัง^๕ว^๕ล

๓๐๐ เส้น ไร่ ๒ คน

แต่^๕ว^๕ัง^๕ว^๕ล^๕ดง^๕ข^๕่าน^๕ค^๕ล^๕ง^๕แ^๕พร^๕ก

๑๕๐ เส้น

แต่^๕ค^๕ล^๕ง^๕แ^๕พร^๕ก^๕ดง^๕ล^๕ระ^๕ม^๕ม^๕่อ

๕๐ เส้น

แต่^๕ล^๕ระ^๕ม^๕ม^๕่อ^๕ดง^๕ว^๕ัก^๕ค^๕ี^๕ระ^๕ละ^๕เ^๕ง^๕เ^๕น^๕ห^๕ง^๕ส^๕

๔๗๐ เส้น ไร่

แต่^๕เ^๕น^๕ห^๕ง^๕ส^๕ี^๕ดง^๕ค^๕ล^๕ง^๕ค^๕ว^๕าย

๗๐ เส้น

แต่^๕ค^๕ล^๕ง^๕ค^๕ว^๕าย^๕ดง^๕ห^๕น^๕ง^๕เ^๕ี^๕ค^๕น^๕า

๓๐๐ เส้น

แต่^๕ห^๕น^๕ง^๕เ^๕ี^๕ค^๕น^๕า^๕ดง^๕ค^๕ี^๕ระ^๕พิ^๕กา^๕ค^๕

๓๕๐ เส้น

แต่^๕ค^๕ี^๕ระ^๕พิ^๕กา^๕ค^๕ดง^๕ข^๕าว^๕ร^๕า^๕ช

๓๕๐ เส้น

แต่^๕ข^๕าว^๕ร^๕า^๕ช^๕ดง^๕เ^๕ม^๕ือง^๕น^๕ค^๕ร^๕า^๕ช^๕ส^๕ี^๕มา

๓๐๐ เส้น ไร่

สิ^๕ริ^๕ท^๕าง^๕แต่^๕ล^๕ำ^๕ค^๕ะ^๕ค^๕ร^๕อง^๕ดง^๕ข^๕่า^๕ก^๕ง^๕ดง^๕เ^๕ม^๕ือง^๕น^๕ค^๕ร^๕า^๕ช^๕ส^๕ี^๕มา

เ^๕น^๕ท^๕าง

๒,๖๓๓ เส้น

สิ^๕ริ^๕ท^๕าง^๕แต่^๕ล^๕ำ^๕ค^๕ะ^๕ค^๕ร^๕อง^๕ข^๕่า^๕ก^๕ง^๕เ^๕ม^๕ือง^๕น^๕ค^๕ร^๕า^๕ช^๕ส^๕ี^๕มา ไร่

แ^๕รม^๕ค^๕ำ^๕ย^๕ห^๕ล^๕ว^๕ง^๕ท^๕ง^๕พ^๕ะ^๕เ^๕น^๕ย^๕ค ๓๐ ไร่

ครุณณวินธาทิศยเคอน ๖ แรม ๓ ค่ำ เวลาเช้าโมง ๓ กัย ๔ นาที

ชกจากเมืองนครราชสีมาถึงบ้านหมื่นไวยทาง	๗๕ เส้น
แต่บ้านหมื่นไวยถึงลำระกำ	๕๐ เส้น
แต่ลำระกำถึงบ้านกรวด	๕๐ เส้น
แต่บ้านกรวดถึงหนองนกออก	๕๐ เส้น
แต่หนองนกออกถึงลำคดง	๕๐ เส้น
แต่หนองลำคดงถึงบ้านซ้อง	๕๐ เส้น
แต่บ้านซ้องถึงลำเชิงไกร	๕๐ เส้น
แต่ลำเชิงไกรถึงโคกสูง	๓๐๐ เส้น
แต่โคกสูงถึงบ้านหอกดอง	๕๐ เส้น
แต่บ้านหอกดองถึงท่าลำราก	๕๐ เส้น ปรุทะยแรม
แต่ท่าลำรากถึงบ้านแฉ่ง	๒๗๕ เส้น
แต่บ้านแฉ่งถึงบ้านมะเกลือ	๓๐๐ เส้น วัช
แต่บ้านมะเกลือถึงบ้านปลู	๕๐ เส้น
แต่บ้านปลูถึงสระแกแสง	๓๐๐ เส้น
แต่สระแกแสงถึงเมืองระบรอ	๓๕๐ เส้น ปรุทะยแรม
แต่เมืองระบรอถึงหนองบัวประคำ	๓๕๕ เส้น
แต่หนองบัวประคำถึงบ้านแฉ่ง	๓๐๐ เส้น
แต่บ้านแฉ่งถึงบ้านตากม	๓๕๐ เส้น
แต่บ้านตากมถึงบ้านขามเสียน	๓๕๐ เส้น
แต่บ้านขามเสียนถึงหัวหน้าเค็ม	๖๐ เส้น

แต่ห้วยน้ำเค็มถึงศาลาเขื่อนน้ำ	๓๐๐ เส้น	ประทีปแรม
แต่ศาลาเขื่อนน้ำถึงลหารลูกนก	๓๔๖	เส้น
แต่ลหารลูกนกถึงโคกเพล	๓	๓ เส้น
แต่โคกเพลถึงลำปาย	๕๒	เส้น
สิริทางแต่เมืองโคราชถึงลำปายเป็นทาง	๒,๒๔๖	เส้น
แต่ลำปายถึงบ้านสามพัน	๓๓๕	เส้น
แต่บ้านสามพันถึงขิงคล้า	๕๐	เส้น
แต่ขิงคล้าถึงลำซี้ดอง	๓๒๒	เส้น
แต่ลำซี้ดองถึงบ่อลอบ	๒๔	เส้น
แต่บ่อลอบถึงลำกระขาว	๓๕	เส้น
แต่ลำกระขาวถึงหินค้ำ	๓๐๐	เส้น
แต่หินค้ำถึงหินลาด	๕๐	เส้น
แต่หินลาดถึงห้วยขยง	๓๕๐	เส้น
แต่ห้วยขยงถึงบ้านโคก	๓๓๓	เส้น
แต่บ้านโคกถึงบ้านจอก	๖๗	เส้น
แต่บ้านจอกถึงสามหม้อ	๓๖๗	เส้น
แต่สามหม้อถึงหนองวาเท่า	๔๗๗	เส้น
แต่หนองวาเท่าถึงบ้านเต่า	๒๐๐	เส้น
แต่บ้านเต่าถึงกุกครั้ง	๕๕	เส้น
แต่กุกครั้งถึงบ้านขี้	๓๐	เส้น

แต่บ้านขวิดถึงเชิงหิน	๓๐ เส้น
แต่เชิงหินถึงบ้านข่า	๓๐ เส้น รั้น
แต่บ้านข่าถึงลำเซริน	๖๐ เส้น แรม ๒ เวร
สิริทางตั้งแต่ลำขวิดถึงลำเซรินเป็นทาง	๒,๕๐๔ เส้น
แต่ลำเซรินถึงบ้านป้อ	๓๐๐ เส้น
แต่บ้านป้อถึงห้วยทราย	๒๐๐ เส้น รั้น
ณวนธาทิทยเกษิน ๗ ชน ๓ คำ	ยกจากลำเซริน
แต่ห้วยทรายถึงค่านภเวียง	๒๕๐ เส้น แรม
แต่ค่านภเวียงถึงลำนายอง	๕๐๐ เส้น แรม
แต่ลำนายองถึงบ้านสร้างเข็น	๓๐๐ เส้น
แต่บ้านสร้างเข็นถึงลำพอง	๒๕๐ เส้น รั้น
แต่ลำพองถึงบ้านลาภ	๒๐๐ เส้น
แต่บ้านลาภถึงบ้านโพ	๓๐๐ เส้น แรม
แต่บ้านโพถึงบ้านแห	๕๐ เส้น
แต่บ้านแหถึงบ้านหัน	๓๐๐ เส้น
แต่บ้านหันถึงบ้านพร้าว	๓๕๐ เส้น รั้น
แต่บ้านพร้าวถึงลำเพนียง	๒๐๐ เส้น
แต่ลำเพนียงถึงหนองขวิดลำภู	๔๐๐ เส้น แรม ๒ เวร
แต่หนองขวิดลำภูถึงโคกกลางคอง	๒๕๐ เส้น รั้น
แต่โคกกลางคองถึงบ้านสัมขอย	๒๕๐ เส้น แรม
แต่บ้านสัมขอยถึงค่านเจ้าสาร	๓๕๐ เส้น

แต่บ้านเข้าสารถึงหน้าชัย	๒๕๐	เส้น
แต่หน้าชัยถึงบ้านคำเม็ก	๓๐๐	เส้น
แต่บ้านคำเม็กถึงบ้านเข้าสาร	๓๕๐	เส้น แรม
แต่บ้านเข้าสารถึงบ้านพลับ	๒๐๐	เส้น
แต่บ้านพลับถึงบ้านลำไผ่	๓๕๐	เส้น แรม
แต่บ้านลำไผ่ถึงท่าข่อย	๒๐๐	เส้น แรม ๓ เหว
แต่ท่าข่อยถึงปากโมง	๕๐	เส้น
แต่ปากโมงถึงบ้านพรานพร้าว	๒๐๐	เส้น แรมอยู่ที่เดียว
สิริทางแต่ลำเซรินถึงบ้านพรานพร้าวเป็นทาง	๕,๒๕๐	เส้น
แต่ค่ายหลวงบ้านพรานพร้าวถึงสะพานเรือกคลองโมง	๒๐๐	เส้น
แต่สะพานเรือกคลองโมงถึงบ้านข่อย	๕๐	เส้น วัช
แต่บ้านข่อยถึงคำไถนาเกลือ	๒๕๐	เส้น แรม
แต่คำไถนาเกลือถึงบ้านเข้าสาร	๓๒๐	เส้น แรม
แต่บ้านเข้าสารถึงบ้านคำเม็ก	๓๐๐	เส้น
แต่บ้านคำเม็กถึงช่องแคบเข้าสาร	๓๒๐	เส้น
แต่ช่องแคบเข้าสารถึงส้มข่อย	๓๓๐	เส้น แรม
แต่ส้มข่อยถึงคำศิระคน	๓๔๐	เส้น
แต่คำศิระคนถึงคำยวน	๒๐๐	เส้น วัช
แต่คำยวนถึงวังแหลม	๒๐๐	เส้น
แต่วังแหลมถึงลำเพนียง	๒๓	เส้น แรม
แต่ลำเพนียงถึงกุกัก	๓๐๓	เส้น วัช

แต่กุกกึงถึงกุกคะเคียน	๓๒๗	เส้น	แรม
แต่กุกคะเคียนถึงลำพวย	๓๐๐	เส้น	
แต่บ้านลำพวยถึงกุกเทียน	๕๖	เส้น	
แต่กุกเทียนถึงบ้านแกลำพอง	๓๕๕	เส้น	วัน
แต่บ้านแกลำพองถึงเนินหินน้ำชัย	๓๓๕	เส้น	แรม
แต่เนินหินน้ำชัยถึงห้วยทรายขาว	๒๒๐	เส้น	
แต่ห้วยทรายขาวถึงกลางโคก	๒๕๐	เส้น	วัน
แต่กลางโคกถึงบ้านชมแพ	๓๐๗	เส้น	
แต่บ้านชมแพถึงหนองบัวลำเตวีน	๗๔	เส้น	แรม
แต่หนองบัวลำเตวีนถึงลาคสามหม่น	๓๐๐	เส้น	
แต่ลาคสามหม่นถึงลำพริก	๓๐๐	เส้น	วัน
แต่ลำพริกถึงบ้านเปลา	๓๔	เส้น	
แต่บ้านเปลาถึงลำพรม	๓๐๐	เส้น	
แต่ลำพรมถึงภูเขี้ยว	๒๒	เส้น	แรม ๒ เหว
แต่ภูเขี้ยวถึงกุกแชะ	๓๕๐	เส้น	
แต่กุกแชะถึงแก่นท้าวทองทอง	๕๐	เส้น	
แต่แก่นท้าวทองทองถึงบ้านโคก	๕๐	เส้น	
แต่บ้านโคกถึงห้วยช้างมกยาน	๓๐	เส้น	
แต่ห้วยช้างมกยานถึงห้วยค้	๒๐	เส้น	
แต่ห้วยค้ถึงโคกห้วยแดง	๓๐๐	เส้น	วัน
แต่โคกห้วยแดงถึงห้วยยางคำ	๓๐๐	เส้น	

แต่ห้วยยางคำ ^๕ ดั่งห้วยโคน	๕๐ เส้น	
แต่ห้วยโคน ^๕ ดั่งบ้านห้วยลาภ	๓๕๐ เส้น	แรม
แต่บ้านห้วยลาภ ^๕ ดั่งเมืองหมนกว่น	๒๐๐ เส้น	
แต่เมืองหมนกว่น ^๕ ดั่งห้วยเกอ	๘๒ เส้น	วัน
แต่ห้วยเกอ ^๕ ดั่งโคกน้อย	๓๘๗ เส้น	แรม
แต่โคกน้อย ^๕ ดั่งท่าสะแกข้ามปะชี	๓๐๐ เส้น	
แต่ท่าสะแกข้ามปะชี ^๕ ดั่งบ้านหมนไชย	๒๓๓ เส้น	
แต่บ้านหมนไชย ^๕ ดั่งโคกแย้	๒๐ เส้น	วัน
แต่โคกแย้ ^๕ ดั่งหินคาย	๒๕๐ เส้น	
แต่หินคาย ^๕ ดั่งลำเชิงทา	๓๐๐ เส้น	แรม
แต่ลำเชิงทา ^๕ ดั่งห้วยขง	๒๐๐ เส้น	
แต่ห้วยขง ^๕ ดั่งห้วยม่วง	๓๘๐ เส้น	วัน
แต่ห้วยม่วง ^๕ ดั่งห้วยซอนกว้าง	๓๐ เส้น	
แต่ห้วยซอนกว้าง ^๕ ดั่งห้วยไผ่	๒๕๐ เส้น	
แต่ห้วยไผ่ ^๕ ดั่งบ้านวางกระฮาม	๓๕๐ เส้น	แรม ๒ เวร
แต่บ้านวางกระฮาม ^๕ ดั่งถนนหัก	๕๐ เส้น	
แต่ถนนหัก ^๕ ดั่งตระกอกฉนวน	๒๐ เส้น	
แต่ตระกอกฉนวน ^๕ ดั่งค่านทวน	๕๐ เส้น	
แต่ค่านทวน ^๕ ดั่งบ้านประลวก	๒๐๐ เส้น	
แต่บ้านประลวก ^๕ ดั่งท้ายโคกแกง	๓๐ เส้น	วัน
แต่ท้ายโคกแกง ^๕ ดั่งหนองเข็ก	๓๐ เส้น	

แต่หนองเยือกดังล้ากระสุ	๔๐	เส้น	
แต่ล้ากระสุถึงห้วยทางข้าง	๗๐	เส้น	แรม
แต่ห้วยทางข้างถึงห้วยเคย	๓๗๐	เส้น	
แต่ห้วยเคยถึงชัยเนียม	๓๗๐	เส้น	วัน
แต่ชัยเนียมถึงโคกปากกง	๓๗	เส้น	แรม
แต่โคกปากกงถึงทางแยกสามลาน	๖๐	เส้น	
แต่ทางแยกสามลานถึงหินลับ	๕๐	เส้น	
แต่หินลับถึงวังส้ม	๓๕๐	เส้น	
แต่วังส้มถึงห้วยฝรั่ง	๖๐	เส้น	
แต่ห้วยฝรั่งถึงช่องตะโก	๕๐	เส้น	
แต่ช่องตะโกถึงคันทกกองบางฝั่งสนธิ	๒๐	เส้น	วัน
แต่คันทกกองบางฝั่งสนธิถึงโคกคักคัก	๒๐๐	เส้น	
แต่โคกคักคักถึงท่าข้ามลำสนธิร่วมลำพระยากลาง	๕๐	เส้น	แรม
แต่ท่าข้ามลำสนธิร่วมลำพระยากลางถึงค่านับชุม	๕	เส้น	
แต่ค่านับชุมถึงหว่างเขาแรกเขาสมโภชทางร่วมนับชุม	๒๐๐	เส้น	
แต่ทางร่วมนับชุมถึงท่าประแดงสามกอ	๖๐	เส้น	
แต่ท่าประแดงสามกอถึงโคกหน้าเมืองนับชุม	๓๗๐	เส้น	วัน
แต่โคกหน้าเมืองนับชุมถึงท่ากระเขา	๗๐	เส้น	แรม
แต่ท่ากระเขาถึงท่าข้ามลำโรงลำสัก	๓๕๐	เส้น	แรม ๒ เหว
แต่ท่าข้ามลำโรงลำสักถึงโคกเปรง	๕๐	เส้น	
แต่โคกเปรงถึงท้องทุ่งตรงเขาบายกับตาเขาไธสงถึง	๓๐	เส้น	

แต่เขายายกัศยาเขาโกลังถึงเขากา	๕๐	เส้น
แต่เขากาถึงลำโกลศทอง	๕๐	เส้น
แต่ลำโกลศทองถึงหนองหิน	๗๐	เส้น
แต่หนองหินถึงที่ประทับเมืองไชยยากาล	๘๐	เส้น
แต่ที่ประทับเมืองไชยยากาลถึงห้วยตะภาพ	๓๐๐	เส้น
แต่ห้วยตะภาพถึงม่วงค่อม	๒๐๐	เส้น
แต่ม่วงค่อมถึงห้วยมะกัก	๒๐	เส้น
แต่ห้วยมะกักถึงห้วยแ้ว	๒๐	เส้น
แต่ห้วยแ้วถึงโคกนาแค	๓	เส้น
แต่โคกนาแคถึงคลองตะขบ	๘	เส้น
แต่คลองตะขบถึงห้วยสวอง	๒๐	เส้น
แต่ห้วยสวองถึงทุ่งรกฟ้า	๓๐	เส้น
แต่ทุ่งรกฟ้าถึงทางร่วมโคกดลุง	๕๐	เส้น
แต่ทางร่วมโคกดลุงถึงห้วยลุมกะโคก	๔๐	เส้น
แต่ห้วยลุมกะโคกถึงห้วยมะม่วง	๗๐	เส้น
แต่ห้วยมะม่วงถึงห้วยขม้น	๖๐	เส้น
แต่ห้วยขม้นถึงเขาเตียน	๔๐	เส้น
แต่เขาเตียนถึงทุ่งส้มกรุย	๓๐	เส้น
แต่ทุ่งส้มกรุยถึงห้วยยางเขาตะเกา	๘๐	เส้น
แต่ห้วยยางเขาตะเกาถึงห้วยภัก	๘๐	เส้น

แรม

วัน

แรม

แต่ห้วยภักดาถึงบ้านม่วงซอนพระเนยค	๕๐ เส้น	
แต่บ้านม่วงซอนพระเนยคถึงห้วยสมอ	๗๐ เส้น	
แต่ห้วยสมอถึงห้วยนำหลาก	๕๐ เส้น	
แต่ห้วยนำหลากถึงแก้วพะแนก	๓๐ เส้น	
แต่ลำแก้วพะแนกถึงลำบ้านใหม่	๒๐ เส้น	
แต่บ้านใหม่ถึงเขาวัง	๓๒๐ เส้น	
แต่เขาวังถึงเขานางประจัญ	๓๐ เส้น	ว่อน
แต่เขานางประจัญถึงเขาโลง	๓๐๐ เส้น	
แต่เขาโลงถึงเขานมสาว	๓๐ เส้น	
แต่เขานมสาวถึงเขาพรานตาบ	๒๐ เส้น	
แต่เขาพรานตาบถึงภักดา	๓๐๐ เส้น	แรม
แต่ภักดาถึงคลองกุกแทน	๓๐๐ เส้น	
แต่คลองกุกแทนถึงเขาคอย	๗๐ เส้น	
แต่เขาคอยถึงห้วยคำลิ่ง	๔๐ เส้น	
แต่ห้วยคำลิ่งถึงเมืองลพบุรี	๓๕๐ เส้น	แรม
แต่เมืองลพบุรีถึงตลาดกนอ		
แต่ตลาดกนอถึงบ้านหม้อ	๗๕๐ เส้น	แรม
แต่บ้านหม้อถึงข้างโฮมค	๕๐ เส้น	
แต่ข้างโฮมคถึงท่าเรือ	๓๕๐ เส้น	แรม

ทางสดลมารค สิริทางทัพกลับ ๒๓ วัน ๓๓,๘๒๐ เส้น

สิริทางชลมารค สดลมารค ไทโยงานพระราชสงคราม แต่
 กรุงเทพ ฯ จนถึงเมืองเวียงจันทน์ เสด็จพระราชดำเนินกลับลงมาจนถึง
 กรุงเทพ ฯ ๕ เดือน ๒๘ เหว เป็นทาง ๒๖,๕๖๘ เส้น เสด็จงานพระราช
 สงคราม ขอเกษะ ฯ

สิริทางเสด็จพระราชดำเนินกรีธาทัพหลวง ขึ้นถึงเวียงจันทน์
 ๑๕,๖๕๘ เส้น ๓๖ โยชน์ ๒๕๘ เส้น ลงถึงกรุงเทพ ฯ ๑๓,๘๒๐ เส้น
 ๒๘ โยชน์ ๒๒๐ เส้น

SAC Library

30020000111569

700

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ตำบลถนนราชพิช จังหวัดพระนคร

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓